



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podkladový materiál k vědeckopopularizačnímu semináři

20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU

- Termín konání:** 19. dubna 2013
- Místo konání:** Moravské zemské muzeum
Zelný trh 8, 659 37 Brno
přednáškový sál v prvním patře budovy
- Doba trvání semináře:** 9:00 – 15:00 hod.
(přestávka na oběd 12:00 – 13:00 hod.)
- Pořadatel:** NEWTON College, a. s.
- Více informací:** www.eu-vyzkum.eu

*Vědeckopopularizační seminář je klíčovou aktivitou v rámci projektu
Podpora šíření poznatků výzkumu evropské integrace (reg. č. CZ.1.07/2.3.00/09.0128).
Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky,
od 1. 9. 2012 je v rámci udržitelnosti plně financován ze zdrojů NEWTON College, a. s.*

Program vědeckopopularizačního semináře

20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU

(přednášející a jejich příspěvky na semináři)

9:00 – 12:00 Dopolední blok

- **Zahájení semináře**
Úvodní slovo manažera projektu
- **Srovnání makroekonomického vývoje Česka a Slovenska a jejich postojů k měnové integraci v EU**
PhDr. Jiří Malý, Ph.D., ředitel Institutu evropské integrace, NEWTON College, a. s.
- **Geneze ekonomických podmínek a faktorů rozdělení Československa**
prof. Ing. Milan Šikula, DrSc., ředitel Ekonomického ústavu Slovenské akademie věd
- **Proměny finančního sektoru v České republice a na Slovensku**
Ing. Karel Mráček, CSc., Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

11:30 – 12:00 Diskuse k dopolednímu bloku

12:00 – 13:00 Přestávka na oběd

13:00 – 15:00 Odpolední blok

- **Transformace směrnic Evropské unie do právních řádů České republiky a Slovenské republiky**
Mgr. Ing. Petr Wawrosz, Ph.D., Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.
- **Odlíšný přístup Česka a Slovenska k pojetí hospodářské a fiskální politiky v EU**
Ing. Ivana Dostálová, Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

14:30 – 15:00 Diskuse k odpolednímu bloku

Obsah podkladového materiálu

Samostatné Česko a Slovensko: makroekonomický vývoj, vztah k eurozóně a důsledky krize	4
<i>PhDr. Jiří Malý, Ph.D.</i>	
1. Ekonomická úroveň, ekonomický růst	4
2. Cenová hladina, míra inflace, míra nezaměstnanosti	5
3. Saldo veřejných rozpočtů, veřejný dluh	5
4. Měnové kurzy, saldo běžného účtu platební bilance	6
5. Náklady práce	19
6. Postup integrace do EU	20
7. Vztah k eurozóně, podíl na řešení eurokrize	22
Porovnání postupů při transformaci směrnic EU do právních řádů České republiky a Slovenska	25
<i>Mgr. Ing. Petr Wawrosz, Ph.D.</i>	
1. Úvod	25
2. Ústavy obou republik a přenesení pravomocí	26
3. Zákon nebo aproximační nařízení	28
4. Národní parlamenty a návrhy nových směrnic	31
5. Závěr	36

Samostatné Česko a Slovensko: makroekonomický vývoj, vztah k eurozóně a důsledky krize

PhDr. Jiří Malý, Ph.D. – ředitel Institutu evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Dne 1. ledna 2013 uplynulo 20 let od vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky. Po rozdělení Československa na počátku roku 1993 vstupovaly oba jeho nástupnické státy do éry samostatnosti s rozdílnou ekonomickou úrovní, s rozdílnými ekonomickými problémy, s různými představami o nastavení svých hospodářských politik, s různými očekáváními ohledně svého místa v evropské a světové ekonomice a s odlišnými ambicemi v evropském integračním procesu.

Tyto výchozí podmínky samostatné České republiky a Slovenska se však v průběhu času dynamicky vyvíjely. Měnila se jejich ekonomická úroveň jak vůči sobě navzájem, tak ve vztahu k vyspělým zemím, respektive vůči průměru Evropské unie, zvraty procházel také vývoj jejich dalších makroekonomických ukazatelů, významné změny se odehrávaly na poli jejich hospodářských politik, měnilo se jejich postavení v globalizované ekonomice i v integrované ekonomice Evropské unie a podstatným proměnám podléhal rovněž jejich vztah k evropské integraci jako takové. Slovensko, které bylo v roce 1993 považováno za outsidera v procesu evropské integrace, přijalo v roce 2009 jednotnou evropskou měnu euro, zatímco Česká republika, která byla v roce 1993 v rámci postkomunistických zemí považována za premianta v přibližování se k Západu, ve svém nadšení pro evropskou integraci postupně ochladla.

1. Ekonomická úroveň, ekonomický růst

Česká republika vcházela do éry své samostatnosti s relativně vysokou ekonomickou úrovní, Slovensko na tom bylo o poznání hůře. V roce 1995 činil hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly v případě České republiky 76 % průměru EU, zatímco na Slovensku to bylo pouhých 47 % (viz tabulka 1). O 16 let později, v roce 2011, však situace vypadala naprosto odlišně. Hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly představoval v případě České republiky 80 % průměru EU, v případě Slovenska pak 73 %. Zatímco tedy ekonomická úroveň České republiky vzhledem k průměru Evropské unie v uvedeném šestnáctiletém období víceméně stagnovala, v případě Slovenska došlo k jejímu zvýšení o více než polovinu.

Slovensko se tak v letech 1995-2011 svou ekonomickou úrovní zdatelně přiblížilo České republice. Na počátku tohoto období zaostávalo za Českou republikou o více než třetinu, na konci tohoto období už jen o necelou desetinu. Důvodem bylo významně vyšší tempo růstu reálného hrubého domácího produktu na Slovensku v porovnání s Českou republikou (viz tabulka 1). Zatímco v České republice činilo v letech 1994-2012 průměrné roční tempo růstu reálného HDP 2,8 %, na Slovensku to bylo 4,5 %.

Podobný vývoj můžeme pozorovat i v období globální finanční krize a krize eurozóny, tedy v letech 2008-2012. V tomto období činil kumulativní růst reálného HDP České republiky pouhých 1,5 %, avšak na Slovensku vzrostl reálný HDP kumulativně o 10,6 %, tedy sedminásobně více než v České republice, a to navzdory skutečnosti, že Slovensko je členem krizí zmítané eurozóny, zatímco Česká republika má svou národní měnu, která by teoreticky měla usnadňovat ekonomické přizpůsobování v období krizí.

Bez zajímavosti není ani fakt, že v roce 2012 bylo Slovensko se svým 2% růstem reálného HDP čtvrtou nejrychleji rostoucí ekonomikou Evropské unie (po Lotyšsku, Estonsku a Litvě), kdežto Česká republika se se svým 1,3% poklesem reálného HDP ocitla pod průměrem EU i eurozóny a zařadila se na 20. místo žebříčku zemí EU podle vývoje jejich reálného hrubého domácího produktu (viz tabulka 5). Větší ekonomický pokles než Česká republika vykazovalo pouze sedm zemí EU – jedná se vesměs o předlužené země (Řecko, Portugalsko, Kypr, Španělsko, Itálie, Slovinsko a Maďarsko), z nichž některé aktuálně čerpají mezinárodní finanční pomoc k odvrácení státního bankrotu (Řecko, Portugalsko a Kypr) nebo na podporu finančního sektoru (Španělsko).

2. Cenová hladina, míra inflace, míra nezaměstnanosti

Mnohem menší odlišnosti existují v úrovni relativních cenových hladin České republiky a Slovenska (viz tabulka 1). Na počátku sledovaného období, v roce 1995, se jejich výše v obou zemích pohybovala kolem 40 % průměru EU, v roce 2011 pak dosáhla hodnot kolem 70 % průměru Evropské unie.

V posledních osmi letech podobných hodnot v obou zemích dosahovala rovněž míra inflace (viz tabulka 2). V letech 2005-2012 činila v České republice průměrná roční míra inflace 2,6 %, na Slovensku 2,8 %. V předcházejícím období však byla míra inflace na Slovensku téměř dvojnásobná v porovnání s Českou republikou. V letech 1997-2004 dosahovala průměrná roční míra inflace v České republice 4,0 %, na Slovensku pak 7,7 %.

Propastný rozdíl mezi oběma zeměmi existuje v míře nezaměstnanosti (viz tabulka 2). Po celé sledované období vykazovalo Slovensko více než dvojnásobnou míru nezaměstnanosti oproti České republice. V letech 1998-2012 činila v České republice průměrná míra nezaměstnanosti 7,2 %, na Slovensku však vysokých 15,2 %. V mezinárodním srovnání patří Česká republika k zemím s nižší mírou nezaměstnanosti, Slovensko naopak ke státům s vysokou mírou nezaměstnanosti (viz tabulka 11). V letech 2011-2012 měla Česká republika šestou nejnižší míru nezaměstnanosti ze zemí EU (po Rakousku, Nizozemsku, Lucembursku, Německu a Maltě), Slovensko mělo naopak šestou nejvyšší míru nezaměstnanosti z členských států Evropské unie. Vyšší míru nezaměstnanosti než Slovensko vykazovaly země, které aktuálně čerpají mezinárodní finanční pomoc k odvrácení státního bankrotu (Řecko, Irsko a Portugalsko) nebo na podporu finančního sektoru (Španělsko), a také Lotyšsko.

3. Saldo veřejných rozpočtů, veřejný dluh

V průběhu sledovaného období došlo v České republice a na Slovensku k razantnímu zvýšení veřejného dluhu v poměru k hrubému domácímu produktu (viz tabulka 2). Na Slovensku se veřejný dluh zvýšil téměř dvojnásobně z 22,1 % HDP v roce 1995 na 43,3 % HDP v roce 2011, v České republice vzrostl dokonce téměř trojnásobně ze 14,0 % HDP v roce 1995 na 40,8 % HDP v roce 2011. Přesto je veřejný dluh obou zemí i nadále pod hranicí maastrichtského konvergenčního kritéria 60 % HDP a v mezinárodním srovnání patří Česká republika i Slovensko stále k zemím s nižším veřejným dluhem (viz tabulka 9). V roce 2011 byl poměr veřejného dluhu České republiky i Slovenska k HDP zhruba poloviční v porovnání s průměrem Evropské unie a eurozóny. Slovensko mělo v roce 2011 třetí nejnižší veřejný dluh ze zemí eurozóny (po Estonsku a Lucembursku), Česká republika pak vykazovala sedmý nejnižší veřejný dluh z členských států Evropské unie.

Pokud jde o salda veřejných rozpočtů, Česká republika i Slovensko je měly po celé sledované období 1995-2011 deficitní (viz tabulka 2). Česká republika dokázala v rámci sledovaného sedmnáctiletého období udržet deficity veřejných rozpočtů pod hranici maastrichtského konvergenčního kritéria 3 % HDP pouze čtyři roky (v letech 2004, 2006, 2007 a 2008), Slovensko pět let (v letech 2003, 2004, 2005, 2007 a 2008). Z těchto údajů plyne, že vstup obou zemí do Evropské unie s sebou přinesl větší rozpočtovou disciplínu, která byla vynucována dohledem bruselských institucí.

Globální finanční krize a následná krize eurozóny však rozpočtové hospodaření obou států opět významně zhoršila. V roce 2009 se rozpočtový schodek České republiky zvýšil na 5,8 % HDP, v následujícím roce poklesl na 4,8 % HDP a v roce 2011 na 3,3 % HDP. Dopady krize na veřejné finance Slovenska byly o poznání horší – v roce 2009 rozpočtový deficit Slovenska razantně vzrostl na 8,0 % HDP, v následujícím roce zůstal na 7,7 % HDP a v roce 2011 se snížil na 4,9 % HDP. V roce 2011 měla Česká republika v porovnání s průměrem Evropské unie a eurozóny rozpočtový deficit nižší, Slovensko naopak vyšší (viz tabulka 8).

4. Měnové kurzy, saldo běžného účtu platební bilance

Navzdory proběhnuvší globální finanční krizi a současné krizi v eurozóně, které negativně ovlivňovaly a ovlivňují i českou ekonomiku, se drží na silných úrovních směnný kurz české koruny k euru. Od zavedení eura v roce 1999 do roku 2012 převažoval trend zhodnocování české koruny vůči euru (viz tabulka 3). Kurz české koruny k euru v tomto období posílil o více než 30 %, z průměrné úrovně 36,882 CZK/EUR v roce 1999 na průměrnou hodnotu 25,143 CZK/EUR v roce 2012. Stojí za pozornost, že v období globální finanční krize a krize eurozóny, tedy v letech 2008-2012, vykazuje kurz české koruny k euru relativní stabilitu, jeho roční průměrné hodnoty se pohybovaly v intervalu 24,586 CZK/EUR až 26,445 CZK/EUR.

Rovněž směnný kurz slovenské koruny k euru se po vstupu Slovenska do Evropské unie zhodnocoval. V období, kdy byla slovenská koruna součástí mechanismu směnných kurzů ERM II, kde měla stanovenou centrální paritu (střední kurz) k euru a flukuační pásmo (maximální povolené rozpětí pohybu kurzu k euru) $\pm 15\%$, což patří mezi podmínky vstupu země do eurozóny, proto musela být dvakrát revalvována centrální parita slovenské koruny k euru (viz tabulka 4). Od 28. 11. 2005, kdy slovenská koruna vstoupila do ERM II, do 18. 3. 2007 byla centrální parita stanovena na úrovni 38,4550 SKK/EUR, od 19. 3. 2007 do 28. 5. 2008 na úrovni 35,4424 SKK/EUR a od 29. 5. 2008 do 31. 12. 2008, kdy slovenská koruna pobyt v ERM II ukončila, na úrovni 30,1260 SKK/EUR. V konverzním kurzu 30,1260 SKK/EUR pak bylo také 1. 1. 2009 na Slovensku zavedeno euro. Od 28. 11. 2005 do 29. 5. 2008, tedy za dva a půl roku, tak centrální parita slovenské koruny k euru revalvovala o více než 20 %.

Po celé sledované období 2005-2011 vykazovaly Česká republika i Slovensko deficit běžného účtu platební bilance (viz tabulka 12). V případě České republiky se deficit běžného účtu pohyboval většinou v intervalu 2-4 % HDP, v případě Slovenska došlo k jeho poklesu z úrovně kolem 8 % HDP počátkem sledovaného období na hodnoty 2-4 % HDP koncem sledovaného období. Saldo běžného účtu platební bilance měly Česká republika i Slovensko po celé sledované období horší, než činil průměr Evropské unie a eurozóny.

Tabulka č. 1

Růst reálného HDP, HDP na obyvatele v paritě kupní síly a relativní cenové hladiny v České republice a na Slovensku v letech 1994-2012

Rok	Růst reálného HDP (meziroční změny v %)		HDP na obyvatele v paritě kupní síly (v %, EU-27 = 100 %)		Relativní cenová hladina (v %, EU-27 = 100 %)	
	Česká republika	Slovensko	Česká republika	Slovensko	Česká republika	Slovensko
1994	2,9	6,2	:	:	:	:
1995	6,2	7,9	76	47	38,1	40,1
1996	4,5	6,9	78	50	41,0	40,5
1997	-0,9	4,4	76	51	41,4	42,1
1998	-0,2	4,4	73	52	45,0	41,9
1999	1,7	0,0	72	50	44,3	39,5
2000	4,2	1,4	71	50	45,9	42,8
2001	3,1	3,5	73	52	48,6	42,3
2002	2,1	4,6	73	54	54,4	43,6
2003	3,8	4,8	77	55	52,2	47,7
2004	4,7	5,1	78	57	53,2	51,2
2005	6,8	6,7	79	60	57,4	52,8
2006	7,0	8,3	80	63	60,8	55,2
2007	5,7	10,5	83	68	61,8	59,9
2008	3,1	5,8	81	73	73,1	65,7
2009	-4,5	-4,9	83	73	69,8	67,9
2010	2,5	4,4	80	73	73,1	67,9
2011	1,9	3,2	80	73	73,6	69,1
2012	-1,3	2,0	:	:	:	:

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, National accounts; Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Purchasing power parities

Tabulka č. 2

Saldo veřejných rozpočtů, veřejný dluh, míra inflace a míra nezaměstnanosti v České republice a na Slovensku v letech 1995-2012

Rok	Saldo veřejných rozpočtů (v % HDP)		Veřejný dluh (v % HDP)		Míra inflace (v %)		Míra nezaměstnanosti (v %)	
	Česká republika	Slovensko	Česká republika	Slovensko	Česká republika	Slovensko	Česká republika	Slovensko
1995	-12,8	-3,4	14,0	22,1	:	:	:	:
1996	-3,1	-9,9	11,9	31,1	:	:	:	:
1997	-3,6	-6,3	12,6	33,7	8,0	6,0	:	:
1998	-4,8	-5,3	14,5	34,5	9,7	6,7	6,5	12,7
1999	-3,6	-7,4	15,8	47,8	1,8	10,4	8,7	16,5
2000	-3,6	-12,3	17,8	50,3	3,9	12,2	8,8	18,9
2001	-5,6	-6,5	23,9	48,9	4,5	7,2	8,1	19,5
2002	-6,5	-8,2	27,1	43,4	1,4	3,5	7,3	18,8
2003	-6,7	-2,8	28,6	42,4	-0,1	8,4	7,8	17,7
2004	-2,8	-2,4	28,9	41,5	2,6	7,5	8,3	18,4
2005	-3,2	-2,8	28,4	34,2	1,6	2,8	7,9	16,4
2006	-2,4	-3,2	28,3	30,5	2,1	4,3	7,1	13,5
2007	-0,7	-1,8	27,9	29,6	3,0	1,9	5,3	11,2
2008	-2,2	-2,1	28,7	27,9	6,3	3,9	4,4	9,6
2009	-5,8	-8,0	34,2	35,6	0,6	0,9	6,7	12,1
2010	-4,8	-7,7	37,8	41,0	1,2	0,7	7,3	14,5
2011	-3,3	-4,9	40,8	43,3	2,1	4,1	6,7	13,6
2012	:	:	:	:	3,5	3,7	7,0	14,0

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Government finance statistics; Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Harmonized Indices of Consumer Prices; Eurostat, Statistics by theme – Population and social conditions, Labour market

Tabulka č. 3
Kurz české koruny (CZK) k euru (EUR)
(roční průměry)

Rok	CZK/EUR
1999	36,882
2000	35,610
2001	34,083
2002	30,812
2003	31,844
2004	31,904
2005	29,784
2006	28,343
2007	27,762
2008	24,942
2009	26,445
2010	25,290
2011	24,586
2012	25,143

Pramen: Česká národní banka, Finanční trhy – Devizový trh, Kurzy devizového trhu

Tabulka č. 4
Centrální parita slovenské koruny (SKK) k euru (EUR)
v mechanismu směnných kurzů ERM II

Období	Centrální parita SKK/EUR
28. 11. 2005 – 18. 3. 2007	38,4550
19. 3. 2007 – 28. 5. 2008	35,4424
29. 5. 2008 – 31. 12. 2008	30,1260

Pramen: Národná banka Slovenska, Menová politika – Menová politika NBS (do roku 2009)

Tabulka č. 5**Růst reálného HDP v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2012
(meziroční změny v %)**

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Evropská unie (EU-27)	2,1	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,1	1,5	-0,3
Eurozóna (EA-17)	1,7	3,2	3,0	0,4	-4,4	2,0	1,4	-0,6
Česko	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9	-1,3
Slovensko	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3,2	2,0
Belgie	1,8	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,4	1,8	-0,2
Estonsko	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3	3,2
Finsko	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,3	2,8	-0,2
Francie	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	1,7	0,0
Irsko	5,9	5,4	5,4	-2,1	-5,5	-0,8	1,4	0,9
Itálie	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4
Kypr	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,5	-2,4
Lucembursko	5,3	4,9	6,6	-0,7	-4,1	2,9	1,7	0,2
Malta	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,6	2,9	1,7	0,8
Německo	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,2	3,0	0,7
Nizozemsko	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,6	1,0	-0,9
Portugalsko	0,8	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,9	-1,6	-3,2
Rakousko	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7	0,8
Řecko	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-6,4
Slovinsko	4,0	5,8	7,0	3,4	-7,8	1,2	0,6	-2,3
Španělsko	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,3	0,4	-1,4
Bulharsko	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,8
Dánsko	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,6	1,1	-0,6
Litva	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,5	5,9	3,6
Lotyšsko	10,1	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,9	5,5	5,6
Maďarsko	4,0	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6	-1,7
Polsko	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3	2,0
Rumunsko	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,2	0,3
Spojené království	2,8	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	1,0	0,3
Švédsko	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,6	3,7	0,8
Island	7,2	4,7	6,0	1,2	-6,6	-4,1	2,9	1,6
Norsko	2,6	2,3	2,7	0,1	-1,6	0,5	1,2	3,2
Švýcarsko	2,7	3,8	3,8	2,2	-1,9	3,0	1,9	1,0
Japonsko	1,3	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,6	2,0
USA	3,1	2,7	1,9	-0,3	-3,1	2,4	1,8	2,2

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, National accounts

Tabulka č. 6

HDP na obyvatele v paritě kupní síly v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2011
(v %, EU-27 = 100 %)

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	100	100	100	100	100	100	100
Eurozóna (EA-17)	109	109	109	109	109	108	108
Česko	79	80	83	81	83	80	80
Slovensko	60	63	68	73	73	73	73
Belgie	120	118	116	116	118	119	119
Estonsko	61	66	70	69	63	63	67
Finsko	114	114	117	119	114	113	114
Francie	110	108	108	107	109	108	108
Irsko	144	146	147	132	130	129	129
Itálie	105	104	104	104	104	101	100
Kypr	93	93	94	99	100	97	94
Lucembursko	254	270	274	263	255	267	271
Malta	78	77	76	79	83	85	85
Německo	116	115	115	116	115	119	121
Nizozemsko	131	131	132	134	132	131	131
Portugalsko	79	79	79	78	80	80	77
Rakousko	125	126	124	124	125	127	129
Řecko	91	92	90	93	94	87	79
Slovinsko	87	87	88	91	87	84	84
Španělsko	102	105	105	104	103	99	98
Bulharsko	37	38	40	43	44	44	46
Dánsko	123	124	122	125	123	128	125
Litva	53	55	59	61	55	57	66
Lotyšsko	50	53	57	58	54	54	58
Maďarsko	63	63	61	64	65	65	66
Polsko	51	52	54	56	61	63	64
Rumunsko	35	38	41	47	47	47	49
Spojené království	123	121	117	113	111	111	109
Švédsko	122	123	125	124	120	124	127
Island	130	123	121	123	120	112	111
Norsko	177	185	181	192	177	181	186
Švýcarsko	136	139	144	149	150	154	157
Japonsko	113	109	108	105	103	107	105
USA	159	154	151	147	147	147	148

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, National accounts

Tabulka č. 7

Relativní cenové hladiny v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2011

(v %, EU-27 = 100 %)

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eurozóna (EA-17)	102,1	101,9	101,3	103,2	105,6	104,1	104,0
Česko	58,2	61,4	62,4	77,3	73,0	75,6	76,5
Slovensko	55,4	58,0	63,2	69,8	73,1	71,2	72,4
Belgie	106,4	107,7	107,4	110,3	112,2	111,2	111,0
Estonsko	64,7	68,5	73,4	76,7	77,2	76,3	77,9
Finsko	123,7	122,7	119,6	120,7	123,9	123,0	124,7
Francie	108,2	108,6	108,1	110,7	112,1	110,7	110,2
Irsko	123,5	124,5	124,1	129,7	125,4	118,1	116,3
Itálie	104,8	104,2	102,5	102,4	104,7	103,0	104,4
Kypr	90,4	90,3	88,3	87,7	89,6	89,5	88,9
Lucembursko	111,6	111,4	114,8	117,2	121,4	122,0	123,0
Malta	73,0	74,8	75,5	77,4	77,9	77,4	77,9
Německo	103,3	102,6	101,7	103,5	106,8	104,4	103,2
Nizozemsko	104,7	104,1	102,0	104,1	107,7	108,3	108,2
Portugalsko	85,1	85,0	85,7	87,9	89,1	87,7	87,1
Rakousko	102,5	102,0	102,6	105,1	107,8	105,3	106,4
Řecko	88,3	89,1	89,8	91,7	94,8	95,7	95,6
Slovinsko	76,0	76,7	78,9	82,8	87,8	86,9	85,8
Španělsko	91,1	91,8	92,9	95,1	97,6	97,0	97,2
Bulharsko	43,3	44,9	45,6	49,4	51,2	50,9	49,4
Dánsko	140,4	138,4	137,3	139,7	142,8	141,3	143,5
Litva	54,9	57,4	60,0	66,0	66,9	65,0	65,8
Lotyšsko	57,0	60,8	66,6	75,0	75,9	73,2	73,8
Maďarsko	63,4	60,7	66,7	69,4	63,1	64,6	64,4
Polsko	61,1	62,5	61,7	69,2	58,1	61,2	59,3
Rumunsko	54,5	57,6	63,8	63,1	57,5	59,5	60,3
Spojené království	109,8	110,6	114,0	103,0	96,7	100,8	102,0
Švédsko	119,1	118,5	115,6	112,9	107,5	121,8	126,4
Island	153,4	144,7	148,9	116,8	100,1	110,7	113,7
Norsko	140,7	139,8	137,5	140,6	139,2	150,4	155,7
Švýcarsko	137,6	134,7	125,1	128,5	137,4	147,1	160,1
Japonsko	120,3	110,0	96,5	101,9	119,3	128,2	129,7
USA	92,6	92,7	85,0	81,8	88,6	92,6	88,2

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Purchasing power parities

Tabulka č. 8**Saldo veřejných rozpočtů v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2011**

(v % HDP)

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4
Eurozóna (EA-17)	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1
Česko	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,3
Slovensko	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7	-4,9
Belgie	-2,5	0,4	-0,1	-1,0	-5,5	-3,8	-3,7
Estonsko	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2,0	0,2	1,1
Finsko	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,6
Francie	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Irsko	1,7	2,9	0,1	-7,4	-13,9	-30,9	-13,4
Itálie	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,4	-4,5	-3,9
Kypr	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3
Lucembursko	0,0	1,4	3,7	3,2	-0,8	-0,8	-0,3
Malta	-2,9	-2,8	-2,3	-4,6	-3,9	-3,6	-2,7
Německo	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8
Nizozemsko	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,5
Portugalsko	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,4
Rakousko	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5
Řecko	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,6	-10,7	-9,4
Slovinsko	-1,5	-1,4	0,0	-1,9	-6,0	-5,7	-6,4
Španělsko	1,3	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4
Bulharsko	1,0	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2,0
Dánsko	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Litva	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5
Lotyšsko	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,1	-3,4
Maďarsko	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,4	4,3
Polsko	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9	-5,0
Rumunsko	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9,0	-6,8	-5,5
Spojené království	-3,4	-2,7	-2,8	-5,1	-11,5	-10,2	-7,8
Švédsko	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,4
Island	4,9	6,3	5,4	-13,5	-10,0	-10,1	-5,4
Norsko	15,1	18,5	17,5	18,8	10,6	11,2	13,6
Švýcarsko	-0,6	0,9	1,3	1,8	0,5	0,2	0,4
Japonsko	-4,8	-3,7	-2,1	-4,1	-10,4	-9,4	-9,8
USA	-3,2	-2,0	-2,7	-6,7	-13,3	-11,2	-10,1

Pramen: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2012 (Švýcarsko, Japonsko a USA); Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Government finance statistics (ostatní údaje)

Tabulka č. 9**Veřejný dluh v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2011****(v % HDP)**

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	62,8	61,6	59,0	62,2	74,6	80,0	82,5
Eurozóna (EA-17)	70,3	68,6	66,4	70,2	80,0	85,4	87,3
Česko	28,4	28,3	27,9	28,7	34,2	37,8	40,8
Slovensko	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,0	43,3
Belgie	92,0	88,0	84,0	89,2	95,7	95,5	97,8
Estonsko	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	6,1
Finsko	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,6	49,0
Francie	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,3	86,0
Irsko	27,3	24,6	25,1	44,5	64,9	92,2	106,4
Itálie	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,2	120,7
Kypr	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,1
Lucembursko	6,1	6,7	6,7	14,4	15,3	19,2	18,3
Malta	69,7	64,0	61,9	62,0	67,6	68,3	70,9
Německo	68,5	68,0	65,2	66,8	74,5	82,5	80,5
Nizozemsko	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,1	65,5
Portugalsko	67,7	69,4	68,4	71,7	83,2	93,5	108,1
Rakousko	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72,0	72,4
Řecko	100,0	106,1	107,4	112,9	129,7	148,3	170,6
Slovinsko	26,7	26,4	23,1	22,0	35,0	38,6	46,9
Španělsko	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,5	69,3
Bulharsko	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3
Dánsko	37,8	32,1	27,1	33,4	40,6	42,9	46,6
Litva	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,9	38,5
Lotyšsko	12,5	10,7	9,0	19,8	36,7	44,5	42,2
Maďarsko	61,7	65,9	67,0	73,0	79,8	81,8	81,4
Polsko	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,4
Rumunsko	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	33,4
Spojené království	42,2	43,3	44,2	52,3	67,8	79,4	85,0
Švédsko	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,5	38,4
Island	26,0	27,9	28,5	70,4	87,9	93,0	101,0
Norsko	44,5	55,4	51,5	48,2	43,5	43,7	29,0
Švýcarsko	70,1	62,4	55,6	50,5	51,8	48,0	46,8
Japonsko	186,4	186,0	183,0	191,8	210,2	215,3	229,6
USA	67,9	66,6	67,2	76,1	89,7	98,6	102,9

Pramen: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2012 (Švýcarsko, Japonsko a USA); Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Government finance statistics (ostatní údaje)

Tabulka č. 10**Míra inflace v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2012**

(v %)

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Evropská unie (EU-27)	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6
Eurozóna (EA-17)	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7	2,5
Česko	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5
Slovensko	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7
Belgie	2,5	2,3	1,8	4,5	0,0	2,3	3,4	2,6
Estonsko	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2
Finsko	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2
Francie	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2
Irsko	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9
Itálie	2,2	2,2	2,0	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3
Kypr	2,0	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1
Lucembursko	3,8	3,0	2,7	4,1	0,0	2,8	3,7	2,9
Malta	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2,0	2,5	3,2
Německo	1,9	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,5	2,1
Nizozemsko	1,5	1,7	1,6	2,2	1,0	0,9	2,5	2,8
Portugalsko	2,1	3,0	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8
Rakousko	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6
Řecko	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	1,0
Slovinsko	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8
Španělsko	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2,0	3,1	2,4
Bulharsko	6,0	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0	3,4	2,4
Dánsko	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,4
Litva	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2
Lotyšsko	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3
Maďarsko	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7
Polsko	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7
Rumunsko	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8	3,4
Spojené království	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8
Švédsko	0,8	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	1,4	0,9
Island	1,4	4,6	3,6	12,8	16,3	7,5	4,2	6,0
Norsko	1,5	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3	1,2	0,4
Švýcarsko	:	1,0	0,8	2,3	-0,7	0,6	0,1	-0,7
Japonsko	-0,3	0,3	0,0	1,4	-1,4	-0,7	-0,3	-0,2
USA	3,4	3,2	2,8	3,8	-0,4	1,6	3,2	2,1

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Harmonized Indices of Consumer Prices

Tabulka č. 11**Míra nezaměstnanosti v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2012**

(v %)

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Evropská unie (EU-27)	9,0	8,3	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,5
Eurozóna (EA-17)	9,2	8,5	7,6	7,6	9,6	10,1	10,2	11,4
Česko	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0
Slovensko	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,6	14,0
Belgie	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,3
Estonsko	7,9	5,9	4,6	5,5	13,8	16,9	12,5	10,2
Finsko	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7
Francie	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7	9,6	10,2
Irsko	4,4	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,8
Itálie	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7
Kypr	5,5	4,7	4,1	3,8	5,5	6,5	7,9	12,1
Lucembursko	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,0
Malta	7,3	6,9	6,5	6,0	6,9	6,9	6,5	6,5
Německo	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5
Nizozemsko	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3
Portugalsko	8,6	8,6	8,9	8,5	10,6	12,0	12,9	15,9
Rakousko	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	:
Řecko	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7	24,3
Slovinsko	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	9,0
Španělsko	9,2	8,5	8,3	11,3	18,0	20,1	21,7	25,0
Bulharsko	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,2
Dánsko	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5
Litva	8,0	5,2	3,8	5,3	13,6	18,0	15,3	13,3
Lotyšsko	9,6	7,3	6,5	8,0	18,2	19,8	16,2	14,9
Maďarsko	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9	10,9
Polsko	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1
Rumunsko	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4	7,0
Spojené království	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0	7,9
Švédsko	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0
Island	2,6	2,9	2,3	3,0	7,2	7,6	7,1	6,0
Norsko	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2
Japonsko	4,4	4,1	3,9	4,0	5,1	5,1	4,6	4,3
USA	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Population and social conditions, Labour market

Tabulka č. 12

**Saldo běžného účtu platební bilance v zemích EU a dalších státech v letech 2005-2011
(v % HDP)**

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	-0,8	-1,3	-1,1	-2,1	-0,7	-0,5	-0,2
Eurozóna (EA-17)	0,1	-0,1	0,1	-1,5	-0,1	0,0	0,1
Česko	-1,0	-2,0	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,9
Slovensko	-8,5	-7,8	-5,3	-6,2	-2,6	-3,7	-2,1
Belgie	2,0	1,9	1,9	-1,3	-1,4	1,9	-1,4
Estonsko	-10,0	-15,3	-15,9	-9,2	3,4	2,9	2,1
Finsko	3,4	4,2	4,3	2,6	1,8	1,5	-1,6
Francie	-0,5	-0,6	-1,0	-1,7	-1,3	-1,6	-2,0
Irsko	-3,5	-3,5	-5,4	-5,7	-2,3	1,1	1,1
Itálie	-0,9	-1,5	-1,3	-2,9	-2,0	-3,5	-3,1
Kypr	-5,9	-6,9	-11,7	-15,6	-10,7	-9,8	-4,7
Lucembursko	11,5	10,4	10,1	5,4	7,2	8,2	7,1
Malta	-8,5	-9,5	-6,2	-4,9	-7,4	-4,9	-0,3
Německo	5,1	6,3	7,4	6,2	5,9	6,0	5,7
Nizozemsko	7,4	9,4	6,7	4,3	5,2	7,7	9,7
Portugalsko	-10,3	-10,7	-10,1	-12,6	-10,9	-10,6	-7,0
Rakousko	2,2	2,8	3,5	4,9	2,7	3,4	0,6
Řecko	-7,6	-11,4	-14,6	-14,9	-11,2	-10,1	-9,9
Slovinsko	-1,7	-2,5	-4,8	-6,2	-0,7	-0,6	0,0
Španělsko	-7,4	-9,0	-10,0	-9,6	-4,8	-4,5	-3,5
Bulharsko	-11,6	-17,6	-25,2	-23,1	-8,9	-1,5	0,3
Dánsko	4,3	3,0	1,4	2,9	3,4	5,9	5,6
Litva	-7,1	-10,6	-14,4	-12,9	3,7	0,1	-3,7
Lotyšsko	-12,6	-22,5	-22,4	-13,2	8,6	2,9	-2,1
Maďarsko	-7,2	-7,4	-7,3	-7,3	-0,2	1,1	0,9
Polsko	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,9	-5,1	-4,9
Rumunsko	-8,6	-10,5	-13,4	-11,6	-4,2	-4,4	-4,6
Spojené království	-2,6	-3,4	-2,4	-1,3	-1,4	-3,3	-1,4
Švédsko	6,8	8,4	9,1	9,1	6,7	6,8	7,1
Island	-16,4	-23,8	-15,7	-27,7	-11,9	-8,1	-7,0
Norsko	16,2	17,1	13,9	17,5	13,1	12,2	:
Japonsko	3,6	3,9	4,9	3,3	2,9	3,7	2,0
USA	-5,9	-6,0	-5,1	-4,7	-2,7	-3,3	-3,1

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Balance of payments

Tabulka č. 13**Průměrné náklady práce v zemích EU v letech 2008-2011****(mzdové a nemzdové náklady včetně zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnavatelem, v EUR na hodinu)**

Země	2008	2009	2010	2011
Evropská unie (EU-27)	21,6	22,1	22,5	23,1
Eurozóna (EA-17)	25,8	26,5	26,9	27,6
Česko	9,3	9,3	9,9	10,5
Slovensko	7,6	7,9	8,0	8,4
Belgie	35,6	37,0	38,2	39,3
Estonsko	8,0	7,9	7,7	8,1
Finsko	27,6	28,7	28,9	29,7
Francie	31,8	32,1	33,1	34,2
Irsko	27,2	28,0	27,9	27,4
Itálie	24,5	25,6	26,1	26,8
Kypr	15,3	15,9	16,2	16,5
Lucembursko	30,8	32,0	32,7	33,7
Malta	11,2	11,3	11,5	11,9
Německo	28,4	29,0	29,1	30,1
Nizozemsko	29,2	29,8	30,5	31,1
Portugalsko	11,5	11,9	12,0	12,1
Rakousko	26,5	27,7	28,0	29,2
Řecko	16,5	17,6	17,5	:
Slovinsko	13,4	13,8	14,1	14,4
Španělsko	18,9	20,0	20,2	20,6
Bulharsko	2,5	2,9	3,1	3,5
Dánsko	35,4	36,5	37,6	38,6
Litva	6,0	5,6	5,3	5,5
Lotyšsko	5,9	5,9	5,7	5,9
Maďarsko	7,9	7,3	7,3	7,6
Polsko	7,5	6,4	7,0	7,1
Rumunsko	4,1	4,0	4,2	:
Spojené království	21,1	18,9	20,0	20,1
Švédsko	33,8	31,7	36,0	39,1

Pramen: Labour costs in the EU27 in 2011. Hourly labour costs ranged between €3.5 and €39.3 in the EU27 Member States. Eurostat news release 63/2012, 24 April 2012

Tabulka č. 14**Minimální mzdy v zemích EU a v USA v letech 2005-2013****(v hrubé výši, v EUR měsíčně)**

Země	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česko	236	261	291	300	298	302	319	310	312
Slovensko	168	182	221	241	296	308	317	327	338
Belgie	1210	1234	1259	1310	1388	1388	1415	1444	1502
Estonsko	172	192	230	278	278	278	278	290	320
Francie	1286	1218	1254	1280	1321	1344	1365	1398	1430
Irsko	1183	1293	1403	1462	1462	1462	1462	1462	1462
Lucembursko	1467	1503	1570	1570	1642	1683	1758	1801	1874
Malta	555	584	602	617	635	660	665	680	697
Nizozemsko	1265	1273	1301	1335	1381	1408	1424	1447	1469
Portugalsko	437	450	470	497	525	554	566	566	566
Řecko	668	710	730	794	818	863	863	877	684
Slovinsko	490	512	522	539	589	597	748	763	784
Španělsko	599	631	666	700	728	739	748	748	753
Bulharsko	77	82	92	112	123	123	123	138	159
Litva	145	159	174	232	232	232	232	232	290
Lotyšsko	115	129	172	230	254	254	282	286	287
Maďarsko	232	247	260	272	268	272	281	296	341
Polsko	208	233	244	313	307	321	349	336	377
Rumunsko	79	90	115	139	149	142	157	162	157
Spojené království	1135	1213	1315	1242	995	1076	1136	1202	1264
USA	655	757	678	689	816	872	940	971	998

Pramen: Eurostat, Statistics by theme – Population and social conditions, Labour market

5. Náklady práce

Přes nárůst ceny práce od roku 1993 do současnosti patří Česká republika i Slovensko stále k zemím s relativně levnou pracovní silou. V roce 2011 činily průměrné náklady práce včetně zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnavatelem přepočtené na jednu odpracovanou hodinu v České republice 10,5 EUR a na Slovensku 8,4 EUR, zatímco v Německu to bylo 30,1 EUR, v Nizozemsku 31,1 EUR, v Lucembursku 33,7 EUR, ve Francii 34,2 EUR, v Dánsku 38,6 EUR, ve Švédsku 39,1 EUR a v Belgii 39,3 EUR (viz tabulka 13). V průměru Evropské unie tyto náklady práce přepočtené na jednu odpracovanou hodinu činily 23,1 EUR, v průměru eurozóny pak 27,6 EUR.

Rovněž hrubé měsíční minimální mzdy zůstávají v České republice i na Slovensku nízké (viz tabulka 14). V roce 2013 činí hrubá měsíční minimální mzda v České republice 312 EUR a na Slovensku 338 EUR, zatímco ve Francii to je 1430 EUR, v Irsku 1462 EUR, v Nizozemsku 1469 EUR, v Belgii 1502 EUR a v Lucembursku 1874 EUR. Vyšší hrubé měsíční minimální mzdy než v České republice a na Slovensku zůstávají v roce 2013 i v krizi postiženém Portugalsku (566 EUR), Řecku (684 EUR) a Španělsku (753 EUR). Za pozornost stojí, že od roku 2012 je minimální mzda na Slovensku vyšší než v České republice, a to navzdory nižší ekonomické úrovni (nižšímu HDP na obyvatele v paritě kupní síly) Slovenska v porovnání s Českou republikou.

6. Postup integrace do EU

Po roce 1989 se stal hlavním ekonomickým a politickým cílem tehdejšího Československa vstup do Evropských společenství. Cíl vstupu do Evropských společenství, respektive do Evropské unie, převzaly i oba nástupnické státy – Česká republika a Slovensko. Přes odlišné ekonomické a politické podmínky v obou zemích bylo nakonec načasování jejich postupu směrem k integraci do Evropské unie téměř totožné (viz tabulka 15). Obě země podepsaly Evropské dohody o přidružení k Evropské unii dne 4. 10. 1993 a ve stejný den – 1. 2. 1995 – také Evropské dohody o přidružení České republiky a Slovenska k EU vstoupily v platnost. Několikaměsíční rozdíl se objevil při podávání přihlášky k členství v Evropské unii. Slovensko svou přihlášku k členství v EU podalo dříve, 27. 6. 1995, Česká republika tento krok učinila až 17. 1. 1996.

Přesto vyjednávání o vstupu do Evropské unie bylo s Českou republikou zahájeno téměř o dva roky dříve než se Slovenskem. Jednání o vstupu České republiky do EU začalo 31. 3. 1998 v rámci tzv. lucemburské skupiny šesti zemí kandidujících na členství v EU (kromě České republiky v ní byly Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko a Kypr), vyjednávání o vstupu Slovenska do EU bylo spuštěno 15. 2. 2000 v rámci tzv. helsinské skupiny dalších šesti států kandidujících na členství v EU (kromě Slovenska v ní byly Litva, Lotyšsko, Malta, Rumunsko a Bulharsko).

Se všemi šesti zeměmi lucemburské skupiny a se čtyřmi státy helsinské skupiny (s výjimkou Rumunska a Bulharska) bylo vyjednávání o vstupu do EU ukončeno souběžně. Všech těchto deset zemí, včetně České republiky a Slovenska, podepsalo Smlouvu o přistoupení k Evropské unii dne 16. 4. 2003. Smlouva o přistoupení k EU byla následně v České republice i na Slovensku schválena referendem. Na Slovensku se toto referendum konalo ve dnech 16.-17. 5. 2003, pro přijetí Smlouvy o přistoupení k EU se vyslovilo 92,46 % hlasujících, účast v referendu byla 52,15 %. V České republice proběhlo uvedené referendum o měsíc později, 13.-14. 6. 2003, pro schválení Smlouvy o přistoupení k EU se vyslovilo 77,33 % hlasujících, účast v referendu byla 55,21 %. Za necelý rok, 1. 5. 2004, Česká republika a Slovensko společně s dalšími osmi zeměmi vstoupily do Evropské unie.

Tabulka č. 15

Postup integrace České republiky a Slovenska do Evropské unie v datech

	Česká republika	Slovensko
Evropská dohoda o přidružení k EU – podpis	4. 10. 1993	4. 10. 1993
Evropská dohoda o přidružení k EU – vstup v platnost	1. 2. 1995	1. 2. 1995
Přihláška k členství v EU	17. 1. 1996	27. 6. 1995
Zahájení jednání o vstupu do EU	31. 3. 1998	15. 2. 2000
Smlouva o přistoupení k EU – podpis	16. 4. 2003	16. 4. 2003
Smlouva o přistoupení k EU – schválení referendem	13.-14. 6. 2003	16.-17. 5. 2003
Vstup do EU	1. 5. 2004	1. 5. 2004
Vstup do eurozóny	-	1. 1. 2009

Pramen: Euroskop.cz, ČR a EU – Vstup ČR do EU, ČR a EU v datech; EuroInfo, Euroagendy – Agenda EÚ-SR, Chronológia vstupu SR do EÚ

Tabulka č. 16**Příspěvky zemí eurozóny do Evropského nástroje finanční stability (EFSF)**

Země	v mld. eur	v %
Belgie	27,03	3,47
Estonsko	1,99	0,26
Finsko	13,97	1,79
Francie	158,49	20,32
Irsko	12,38	1,59
Itálie	139,27	17,86
Kypr	1,53	0,20
Lucembursko	1,95	0,25
Malta	0,70	0,09
Německo	211,05	27,06
Nizozemsko	44,45	5,70
Portugalsko	19,51	2,50
Rakousko	21,64	2,78
Řecko	21,90	2,81
Slovensko	7,73	0,99
Slovinsko	3,66	0,47
Španělsko	92,54	11,87
Eurozóna (EA-17)	779,78	100,00

Pramen: EFSF Framework Agreement

Tabulka č. 17**Příspěvky zemí eurozóny do Evropského mechanismu stability (ESM)**

Země	v mld. eur	v %
Belgie	24,34	3,48
Estonsko	1,30	0,19
Finsko	12,58	1,80
Francie	142,70	20,39
Irsko	11,15	1,59
Itálie	125,40	17,91
Kypr	1,37	0,20
Lucembursko	1,75	0,25
Malta	0,51	0,07
Německo	190,02	27,15
Nizozemsko	40,02	5,72
Portugalsko	17,56	2,51
Rakousko	19,48	2,78
Řecko	19,72	2,82
Slovensko	5,77	0,82
Slovinsko	2,99	0,43
Španělsko	83,33	11,90
Eurozóna (EA-17)	700,00	100,00

Pramen: Treaty Establishing the European Stability Mechanism

7. Vztah k eurozóně, podíl na řešení eurokrize

Vstupem do EU na sebe Česká republika i Slovensko vzaly závazek přijmout v budoucnu, po splnění všech podmínek, jednotnou evropskou měnu euro. Obě země po vstupu do EU také určily cílové termíny svého vstupu do eurozóny – Slovensko v roce 2009, Česká republika v letech 2009-2010.

V dalším období se však značně rozrůznily názory a přístupy České republiky a Slovenska k dalšímu prohlubování evropské integrace i k samotné měnové integraci, tj. k existenci měnové unie v rámci EU. Slovensko se drželo svého původního cíle a do eurozóny vstoupilo k 1. 1. 2009. Zájem České republiky o zavedení eura naopak postupně ochladl, původně předpokládaný termín vstupu do měnové unie v období 2009-2010 byl nejprve posunut na období 2012-2013 a posléze bylo cílové datum vstupu České republiky do eurozóny zrušeno úplně. Slovensko je tedy už pátým rokem členem měnové unie, Česká republika naopak nemá v současné době stanoven žádný termín vstupu do eurozóny a nevyvíjí ani žádné aktivní kroky k zavedení eura.

I když Slovensko tedy svým vstupem do eurozóny Českou republiku v integračním úsilí předběhlo, je otázkou, nakolik pozitivně se tato vyšší rychlost při přijímání eura jeví dnes, kdy eurozóna čelí krizi. Pro Slovensko je poněkud nešťastné, že krize eurozóny propukla zhruba rok po jeho vstupu do měnové unie a že trvá dodnes.

Původně dluhová krize v Řecku, která začala na přelomu let 2009 a 2010, postupně měnila svůj charakter – ke krizi dluhové se přidala krize bankovní, ekonomická a sociální – a rozšiřovala se na další státy eurozóny – Irsko, Portugalsko, Španělsko a Kypr. Ani tento výčet krizí přímo postižených zemí nemusí být konečný, dalšími zeměmi s labilní ekonomickou situací jsou například Slovensko a Itálie. Navíc se krize nepřímou projevuje i v dalších členských státech eurozóny. Krize také odhalila dlouhodobě neudržitelný stav dosavadního institucionálního uspořádání měnové unie. Původně dluhová krize v Řecku se tak nakonec proměnila i v institucionální krizi eurozóny.

Jak bylo vidět na makroekonomických údajích uvedených v předcházejících částech, krize eurozóny negativně ovlivňuje nejen Slovensko jako členskou zemi eurozóny, ale i Českou republiku, která sice není součástí měnové unie, ale je prostřednictvím svého zahraničního obchodu s eurozónou silně propojena. V období od roku 2010, kdy krize eurozóny probíhá, je dokonce vývoj reálného hrubého domácího produktu v České republice horší než na Slovensku.

Pět zemí eurozóny, které jsou nejvíce postiženy krizí – Řecko, Irsko, Portugalsko, Kypr a Španělsko –, čerpá mezinárodní finanční pomoc k odvrácení státního bankrotu (Řecko, Irsko, Portugalsko a Kypr) nebo na podporu finančního sektoru (Španělsko). Hlavní část této finanční pomoci poskytují ostatní země eurozóny, menší část Mezinárodní měnový fond a pouze okrajový podíl členské státy EU, které nejsou součástí měnové unie. Finanční pomoc má formu zvýhodněných úvěrů postiženým zemím s nižší úrokovou sazbou a delší dobou splatnosti. Úvěry nejsou postiženým zemím eurozóny poskytovány přímo ostatními státy měnové unie, respektive EU, ale prostřednictvím záchranných mechanismů, za jejichž financování přebírají státy eurozóny, respektive EU záruky. Pokud budou krizí postižené země schopny záchranné úvěry splatit, nebude mít tato pomoc na státy, které pomoc poskytují, přímý finanční dopad. Pokud by však problémové země nakonec svým závazkům nedostály a záchranné úvěry nesplatily, záruky členských států eurozóny, respektive EU, které pomoc poskytly, by se začaly realizovat a tyto pomáhající státy by utrpěly značné finanční ztráty.

Česká republika jako nečlenská země měnové unie se na pomoci krizí postiženým státům eurozóny podílí pouze okrajově prostřednictvím Evropského mechanismu finanční

stabilizace (EFSM). Z Evropského mechanismu finanční stabilizace je poskytována část pomoci Irsku a Portugalsku, a to v maximální výši 48,5 mld. eur (22,5 mld. eur pro Irsko a 26 mld. eur pro Portugalsko). Česká republika se na zárukách za záchranné úvěry pro Irsko a Portugalsko z EFSM podílí celkovou částkou 14,4 mld. Kč, tedy 0,56 mld. eur (6,7 mld. Kč pro Irsko a 7,7 mld. Kč pro Portugalsko).

Slovensko jako členská země měnové unie se na pomoci krizí postiženým státům eurozóny podílí podstatně významněji prostřednictvím Evropského nástroje finanční stability (EFSF) a Evropského mechanismu stability (ESM). Z Evropského nástroje finanční stability je poskytována část pomoci Řecku, Irsku a Portugalsku, a to v maximální výši 188,3 mld. eur (144,6 mld. eur pro Řecko, 17,7 mld. eur pro Irsko a 26 mld. eur pro Portugalsko). Z Evropského mechanismu stability je poskytována část pomoci Španělsku a Kypru, a to v maximální výši 50,4 mld. eur (41,4 mld. eur pro Španělsko a 9 mld. eur pro Kypr).

Slovensko se na zárukách za záchranné úvěry poskytované z EFSF podílí 0,99 % (viz tabulka 16), na zárukách za záchranné úvěry poskytované z ESM se pak podílí 0,82 % (viz tabulka 17). Záruka Slovenska za dosud schválenou pomoc Řecku, Irsku a Portugalsku z EFSF tudíž činí 1,86 mld. eur, záruka za dosud schválenou pomoc Španělsku a Kypru z ESM představuje 0,41 mld. eur. Celkově se tedy Slovensko za záchranné úvěry pro krizí postižené země eurozóny zaručilo částkou 2,27 mld. eur, což je čtyřnásobně vyšší hodnota než záruky poskytnuté Českou republikou.

Navíc je nutné připomenout, že Evropský mechanismus finanční stabilizace v roce 2013 ukončí svou činnost a další záchranné úvěry z něj nebudou poskytovány. Výše záruk poskytnutých Českou republikou jako nečlenskou zemí eurozóny je tedy konečná.

Situace Slovenska je odlišná. V roce 2013 sice také ukončí svou činnost Evropský nástroj finanční stability, avšak nadále bude existovat Evropský mechanismus stability, který je trvalým mechanismem pro pomoc zemím eurozóny v závažných ekonomických problémech. Celková finanční kapacita ESM je 700 mld. eur a podíl Slovenska na zárukách za záchranné úvěry poskytované z ESM činí 0,82 %, tj. v případě vyčerpání celé finanční kapacity ESM se mohou záruky poskytnuté Slovenskem vyšplhat až na 5,77 mld. eur. Navíc finanční kapacita ESM může být v případě potřeby navyšována, takže by se zvyšovala i hodnota záruk poskytnutých Slovenskou republikou.

Pokud bude krize eurozóny i nadále pokračovat, pokud dosavadní záchranné programy pro některé země eurozóny nepřinesou očekávané výsledky, pokud se bude krize rozšiřovat a prohlubovat i v dalších státech měnové unie, a tedy pokud dosavadní model řešení krize eurozóny selže, bude Slovensko jako členská země měnové unie, která je mnohem výrazněji než Česká republika zapojena do realizace záchranných programů pro problémové státy eurozóny, čelit daleko závažnějším rizikům a mnohem rozsáhlejšími negativními ekonomickými a rozpočtovými důsledkům než Česká republika. Avšak i Česká republika, která má svou národní měnu, by kvůli svému silnému propojení s eurozónou prostřednictvím zahraničního obchodu nesla náklady eventuálního dalšího přetrvávání a rozšiřování eurokrize a selhání dosavadního způsobu jejího řešení.

Literatura a prameny

1. Česká národní banka, Finanční trhy – Devizový trh, Kurzy devizového trhu (<http://www.cnb.cz>)
2. Národná banka Slovenska, Menová politika – Menová politika NBS (do roku 2009) (<http://www.nbs.sk>)
3. Euroskop.cz, ČR a EU – Vstup ČR do EU, ČR a EU v datech (<http://www.euroskop.cz>)
4. EuroInfo, Euroagendy – Agenda EÚ-SR, Chronológia vstupu SR do EÚ (<http://www.euroinfo.gov.sk>)
5. Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Balance of payments (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
6. Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Government finance statistics (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
7. Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Harmonized Indices of Consumer Prices (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
8. Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, National accounts (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
9. Eurostat, Statistics by theme – Economy and finance, Purchasing power parities (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
10. Eurostat, Statistics by theme – Population and social conditions, Labour market (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)
11. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2012 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/index.aspx>)
12. European Financial Stabilisation Mechanism (http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/efsm)
13. European Financial Stability Facility (<http://www.efsf.europa.eu/about/operations/index.htm>)
14. European Stability Mechanism (<http://www.esm.europa.eu/about/assistance/spain/index.htm>)
15. *EFMF Framework Agreement* (http://www.efsf.europa.eu/attachments/20111019_efsf_framework_agreement_en.pdf)
16. *Treaty Establishing the European Stability Mechanism* (http://www.esm.europa.eu/pdf/esm_treaty_en.pdf)
17. *EU schválila 85 mld. EUR pomoci Irsku, zárukou se na ní bude podílet i ČR.* <http://www.patria.cz>, 29. listopadu 2010
18. *EU schválila záchranných 78 miliard eur pro Portugalce. Ručit budou i Češi.* <http://byznys.ihned.cz>, 16. května 2011
19. *MMF odkrývá svůj díl pomoci na záchraně Kypru. Dodá desetinu celkové částky.* <http://www.patria.cz>, 3. dubna 2013
20. *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.* Úřední věstník Evropské unie, 2010/C 83/01, 30. března 2010
21. *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007.* Úřední věstník Evropské unie, 2007/C 306/01, 17. prosince 2007
22. *Labour costs in the EU27 in 2011. Hourly labour costs ranged between €3.5 and €39.3 in the EU27 Member States.* Eurostat news release 63/2012, 24 April 2012

Porovnání postupů při transformaci směrnic EU do právních řádů České republiky a Slovenska

Mgr. Ing. Petr Wawrosz, Ph.D. – Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

1. Úvod

Jednou z nejdůležitějších norem práva Evropské unie (EU) jsou směrnice. Tyto normy řeší oblasti, ve kterých má Unie sdílenou pravomoc – tedy právo upravovat danou oblast (definovat práva a povinnosti subjektů působících v dané oblasti apod.) mají jak orgány EU, tak orgány členských států. Podstata směrnice spočívá v tom, že Unie stanoví určitý obsah, jak má být upravena daná oblast. Úkolem národního státu potom je ve shodě se směrnicí příslušnou oblast upravit formou a prostředky vnitrostátního práva. Není-li prováděcí akt členským státem po uplynutí lhůty k provedení směrnice řádně vydán, nastupuje při splnění příslušných podmínek bezprostřední možnost aplikace směrnice. Judikatura Evropského soudního dvora (ESD) výslovně konstatovala, že se závazným účinkem směrnice by bylo neslučitelné zásadně vyloučit, aby se směrnicí dotčené osoby nemohly dovolat závazků uložených směrnicí. Judikatura ESD tak vytvořila institut tzv. bezprostředního účinku. Jeho cílem je nepřipustit, aby pochybením členského státu trpěla práva jednotlivců. Ti se v případě porušení svých práv, která měla vyplynout z práva EU, mohou dovolat komunitárního práva přímo před národními orgány. Konkrétně judikatura rovněž konstatovala, že členský stát, který nevydal v určené lhůtě prováděcí opatření stanovené ve směrnici, se nemůže vůči jednotlivcům touto skutečností bránit. Souhrnně lze tedy v případě směrnic konstatovat, že povinností členských států je transformovat směrnice do národního právního řádu. I netransformovaná směrnice má přitom bezprostřední účinek. Jedinou podmínkou pro to, aby se daná norma (směrnice) stala bezprostředně použitelnou, je, že umožňuje orgánu veřejné správy stanovit existenci práv a povinností. Národní soud, který byl požádán osobou, respektující ustanovení směrnice, aby neaplikoval normu, která je neslučitelná se směrnicí a jež ještě nebyla transformována do vnitrostátního právního řádu, ač již být transformována měla, musí této žádosti vyhovět za podmínky, že dotčený závazek ve směrnici je bezpodmínečný a dostatečně přesný (rozsudek ESD v případě „Ratti“ z roku 1979). Logika směrnic vychází ze skutečnosti, že jednotlivé členské země mají stále odlišné právní řády, že stejné otázky a problémy jsou v různých členských státech řešeny různými způsoby. Zjednodušeně řečeno, zatímco v jednom členském státě stačí danou oblast upravit pomocí nějakého předpisu, který vydává výkonná moc (např. pomocí vyhlášky), v jiném členském státě je nutno k řešení dané problematiky přijmout zákon.

Česká republika a Slovenská republika mají společnou více než 70letou historii. Po tuto dobu měly v zásadě i společný právní řád.¹ Z tohoto pohledu má smysl prozkoumat, jak se liší

¹ Tento článek se nemůže věnovat odlišnostem mezi právním řádem, který platil v českých zemích, a právním řádem, který platil na Slovensku, po dobu společného československého státu. Stručně uvedme, že zejména za tzv. první republiky vycházel právní řád českých zemí z právního řádu rakouské části rakousko-uherské monarchie, právní řád Slovenska z právního řádu uherské části této monarchie. Mezi těmito právními řády existovaly nemalé rozdíly, které se po dobu první republiky nepodařilo překonat. Vývoj po roce 1945 byl pro změnu ovlivněn skutečností, že na Slovensku mohla až do konce roku 1968 přijímat Slovenská národní rada předpisy, které platily pouze zde a nikoliv v českých zemích. Po dobu existence federace se potom mohly lišit předpisy, které spadaly do kompetence národních republik, tedy předpisy přijímané Českou národní radou a Slovenskou národní radou. Zvláště ale u těchto předpisů platí, že rozdíly mezi jednotlivými republikami byly

přístup těchto dvou zemí z hlediska transformace evropského práva. Struktura tohoto textu je následující. Ve druhé kapitole je rozebráno, jak ústavy obou republik řeší přenesení pravomocí příslušné země na EU. Třetí kapitola pojednává o vlastní transformaci již účinných směrnic do právního řádu Česka, respektive Slovenska. Čtvrtá kapitola se týká role národních parlamentů při přípravě nových (tedy doposud neúčinných) směrnic. Závěr obsahuje shrnutí naší komparativní analýzy.

2. Ústavy obou republik a přenesení pravomocí

Náš rozbor začneme na úrovni ústavních zákonů. Aby se směrnice EU staly součástí právního řádu příslušné členské země, musí nejprve daná země svěřit EU své určité pravomoci. Pravomoci EU jsou definovány v příslušných smlouvách ustanovujících tuto Unii – v současné době se jedná o Smlouvu o Evropské unii (SEU) a o Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU). Než se Česká republika, respektive Slovenská republika staly členskými státy EU, musely podepsat smlouvu o přistoupení k tomuto společenství. Nutnou podmínkou ovšem bylo, že ústavy obou zemí dovolí přesun pravomocí na EU. Podívejme se, jak Ústava České republiky a Ústava Slovenské republiky dané přenesení řeší.²

Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) konstatuje:

- Článek 10: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“
- Článek 10a, odstavec 1: „Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.“
- Článek 10a, odstavec 2: „K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

Ústava Slovenské republiky (zákon č. 460/1992 Zb., ve znění pozdějších předpisů) konstatuje:

- Článek 7, odstavec 1: „Slovenská republika môže na základe slobodného rozhodnutia vstúpiť do štátneho zväzku s inými štátmi. O vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku sa rozhodne ústavným zákonom, ktorý sa potvrdí referendum.“
- Článek 7, odstavec 2: „Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.“
- Článek 7, odstavec 3: „Slovenská republika sa môže s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou zaradiť do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.“

minimální. Socialistická centralizace potom obecně v zásadě překonala rozdíly v právních řádech, které ještě přetrvávaly za první republiky. Detailní informace k odlišnostem právního řádu českých zemí a právního řádu na Slovensku lze najít např. ve Vojáček, Schelle, Knoll (2010).

² Veškeré české právní předpisy jsou citovány z webové stránky <http://portal.gov.cz>, slovenské právní předpisy potom z webové stránky <http://jaspi.justice.gov.sk>.

- Článek 7, odstavec 4: „Na platnost' mezinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, mezinárodných politických zmlúv, mezinárodných zmlúv vojenskej povahy, mezinárodných zmlúv, z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v mezinárodných organizáciách, mezinárodných hospodárskych zmlúv všeobecnej povahy, mezinárodných zmlúv, na ktorých vykonanie je potrebný zákon, a mezinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, sa vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.“
- Článek 7, odstavec 5: „Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, mezinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a mezinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.“

Ze srovnání obou ústav vidíme, že umožnily vstup příslušné republiky do EU a dovolují přenést část práv dané země na EU. Nicméně ústava Slovenska umožňuje přenést práva, která náležejí státu, pouze na EU, česká ústava dovoluje přenést práva na kteroukoliv mezinárodní organizaci nebo instituci. Zajímavé zde je i to, jak řeší obě ústavy problematiku přistoupení. Česká ústava dává možnost vybrat si, zda souhlas s přenesením pravomocí na nějakou organizaci nebo instituci bude učiněn parlamentem, nebo v referendu. V případě českého vstupu do EU byla zvolena forma referenda. Konkrétně se tak stalo ústavním zákonem č. 515/2002 Sb. o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Tento zákon v článku 5 výslovně konstatoval:

- „(1) Přistoupení České republiky k Evropské unii je v referendu schváleno, odpověděla-li na otázku pro referendum kladně nadpoloviční většina hlasujících.“
- „(2) Vyhlášený výsledek referenda, kterým bylo přistoupení České republiky k Evropské unii schváleno, nahrazuje souhlas Parlamentu k ratifikaci smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii.“

V České republice se referendum o přistoupení k EU konalo 13. a 14. června 2003. Pro schválení členství se vyslovilo 77,33 % hlasujících, přičemž volební účast byla 55,21 %.

Na Slovensku je problematika referenda komplikovanější, přičemž patří mezi nejdiskutovanější a zároveň nejdiskutabilnější problémy slovenského ústavního systému. Samotné referendum je zařazeno do hlavy páté Ústavy Slovenské republiky, tedy do hlavy pojednávající o moci zákonodárné. Hlava pátá se dělí na dvě části – Národní rada SR (tedy zákonodárny sbor) a referendum. Proto se může zdát, že k přijímání zákonů může být na Slovensku využito dvou způsobů – parlamentní cesty, nebo referenda. Řada odborníků si to tak vysvětluje (Láštic, 2001: s. 80-81). To, že obě formy si jsou rovny, potvrzuje i text v jiné části Ústavy Slovenské republiky. Hlava druhá, čl. 30, odst. 1 stanoví, že „občané mají právo zúčastňovat se na správě věcí veřejných přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců“. V hlavě páté pak najdeme dvě na první pohled si protirečící ustanovení. Čl. 72 říká, že Národní rada SR je „jediným ústavodárným a zákonodárným orgánem Slovenské republiky“. Ovšem v čl. 98 se stanoví, že „návrhy přijaté v referendu vyhlásí Národní rada SR stejným způsobem jako zákon“. Iniciátorem většiny referend se logicky stává opozice, která chce „hlasem lidu“ obejít své menšinové postavení v zákonodárném sboru, které jí neumožňuje prosadit své návrhy. Iniciátoři referendových akcí jsou přesvědčeni o tom, že referendum má stejnou váhu jako legislativní proces. Jako důkaz svých slov předkládají rozhodnutí Ústavního soudu SR č. II. ÚS 31/97 (139/1997 Z.z.), které říká: „Zákonodárná pravomoc je upravena dvojím způsobem. Patří nejen NR SR, ale i přímo občanům. Přijetí návrhu v referendu má ústavní relevanci v tom smyslu, že jím občané udělí parlamentu příkaz, aby v souladu s návrhem přijatým v referendu změnil část ústavy, která byla předmětem vyhlášeného referenda.“ Platný výsledek referenda je tedy podle iniciátorů referend pro poslance závazný.

Navíc se opírají o výše citované ustanovení, že návrhy přijaté v referendu vyhlásí Národní rada SR stejným způsobem jako zákon. Nicméně výsledek referenda musí být ještě potvrzen Národní radou SR.

Na Slovensku se referendum o přistoupení k EU konalo ve dnech 16. a 17. května 2003, pro členství se vyslovilo 92,46 % hlasujících při 52,15% volební účasti. Národní rada SR potom dne 1. července 2003 vyslovila souhlas se smlouvou o přistoupení Slovenska k EU, a tak stvrdila rozhodnutí občanů v referendu.

3. Zákon nebo aproximační nařízení

Nyní přejdeme k vlastnímu způsobu, jakým jsou směrnice EU transformovány do právního řádu Česka, respektive Slovenska. V České republice probíhá transformace směrnic EU podle povahy příslušné směrnice. Je-li k transformaci zapotřebí přijetí zákona, postupuje Poslanecká sněmovna stejně jako v jiných případech – jak stanoví zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny (zákon č. 90/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů), zákon musí projít tzv. prvním, druhým a třetím čtením.³ V úvahu přitom připadá možnost přijmout zákon již v prvním čtení. Zákon o jednacím řádu o této možnosti konkrétně konstatuje:

- „Navrhovatel může, současně s návrhem zákona, navrhnout Sněmovně, aby s návrhem zákona vyslovila souhlas již v prvním čtení. Odůvodnění takového návrhu musí být uvedeno v důvodové zprávě. V případě, že důvodem je provedení závazků vyplývajících ze smluv, kterými je Česká republika vázána, předloží předkladatel k návrhu český překlad úplného znění těch právních norem, které mají být provedeny.“
- „Návrh nelze projednat, vznesou-li proti němu před ukončením obecné rozpravy námitku nejméně 2 poslanecké kluby nebo 50 poslanců, anebo jde-li o návrh ústavního zákona, návrh zákona o státním rozpočtu nebo mezinárodní smlouvu podle čl. 10 Ústavy. Návrh nelze projednat na schůzi, o jejímž svolání nebyli poslanci vyrozuměni podle § 51 odst. 6.“
- „Byl-li podán návrh Sněmovně, aby s návrhem zákona vyslovila souhlas již v prvním čtení, rozhodne Sněmovna po skončení obecné rozpravy, zda bude v jednání pokračovat tak, aby mohla s návrhem zákona vyslovit souhlas již v prvním čtení. Jestliže Sněmovna takový návrh schválí, zahájí předsedající o návrhu zákona podrobnou rozpravu.“
- „V podrobné rozpravě nelze podat pozměňovací nebo jiné návrhy a lze pouze navrhnout opravu data účinnosti v návrhu zákona a jeho legislativně technických, gramatických, písemných nebo tiskových chyb. Na závěr prvního čtení se Sněmovna usnese po

³ V prvním čtení Poslanecká sněmovna rozhoduje, zda vrátí návrh zákona navrhovateli k dopracování, nebo jej zamítne. Nerozhodne-li tak, přikáže návrh zákona k projednání výboru, popřípadě několika výborům, a to podle návrhu organizačního výboru nebo předsedy Sněmovny. Kterýkoli z poslanců může podat jiný návrh na přikázání; o takovém návrhu rozhodne Sněmovna bez rozpravy.

Ve druhém čtení se koná obecná rozprava. Po obecné rozpravě může Sněmovna vrátit návrh zákona výboru k novému projednání. Nerozhodla-li Sněmovna, že návrh zákona vrací výboru k novému projednávání, koná se po obecné rozpravě rozprava podrobná. Sněmovna se v ní může usnest, že projedná některá ustanovení návrhu zákona odděleně. Během podrobné rozpravy se předkládají k návrhu zákona pozměňovací, popřípadě jiné návrhy. I po podrobné rozpravě může Sněmovna vrátit návrh zákona výboru k novému projednání. Pokud zazněl ve druhém čtení návrh na zamítnutí návrhu zákona, Sněmovna o něm hlasuje ve třetím čtení po ukončení rozpravy.

Ve třetím čtení se koná rozprava, ve které lze navrhnout pouze opravu legislativně technických chyb, gramatických chyb, chyb písemných nebo tiskových, úpravy, které logicky vyplývají z přednesených pozměňovacích návrhů, popřípadě podat návrh na opakování druhého čtení. Na závěr třetího čtení Sněmovna nejdříve hlasuje o návrzích na zamítnutí návrhu zákona vznesených ve druhém čtení, poté o pozměňovacích, popřípadě jiných návrzích k návrhu zákona. Poté se Sněmovna usnese, zda s návrhem zákona vyslovuje souhlas.

závěrečném vystoupení návrhatele a zpravodaje, zda s návrhem zákona vyslovuje souhlas.“

V České republice na rozdíl od Slovenska existuje dvoukomorový parlamentní systém a všechny zákony (až na zákon o státním rozpočtu) musejí být projednány rovněž v Senátu. Z hlediska zákonů, které transformují již účinné směrnice, má Senát možnost projednat tyto zákony ve zkráceném jednání, ovšem jen za podmínky, že daný zákon byl ve zkráceném jednání projednán již v Poslanecké sněmovně. Zákon o jednacím řádu Senátu (zákon č. 107/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů) zde konstatuje:

- „Ve zkráceném jednání může Senát projednat návrh zákona postoupený Poslaneckou sněmovnou, jestliže byl tento návrh projednán v Poslanecké sněmovně ve zkráceném jednání podle zvláštního zákona a jestliže vláda o to požádala.“
- „Návrh zákona, který má být projednán ve zkráceném jednání, předseda Senátu postoupí organizačnímu výboru a neprodleně rozešle všem senátorům a senátorským klubům.“
- „Organizační výbor bezodkladně přikáže návrh zákona výboru, popřípadě výborům a určí lhůtu, do které musí výbor (výbory) návrh zákona projednat. Současně doporučí předsedovi Senátu, aby návrh zákona byl zařazen na začátek pořadu schůze Senátu. Tuto schůzi je předseda Senátu povinen svolat tak, aby byla zahájena nejpozději do 10 dnů od postoupení návrhu zákona Senátu.“

Na Slovensku je transformace směrnic formou zákona využívána výrazně méně než v Česku. Ústava Slovenské republiky dává totiž vládě právo v evropských záležitostech vydávat speciální nařízení, kterými lze ukládat povinnosti. Lze tak konstatovat, že tato nařízení mají de facto postavení zákona, protože na Slovensku stejně jako v České republice lze povinnosti ukládat pouze zákonem nebo na základě zákona a v jeho mezích. Ústava Slovenska ale v článku 13 rovněž umožňuje, aby povinnosti ukládala vláda, podle článku 120. Článek 120 potom konkrétně konstatuje: „Ak tak ustanoví zákon, vláda je oprávnená vydávať nariadenia aj na vykonanie Európskej dohody o pridružení uzatvorenej medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej a na vykonanie medzinárodných zmlúv podľa článku 7 ods. 2.“⁴ Zákon upravující, kdy je vláda oprávněná vydávat tato nařízení, má číslo 19/2002 Z.z. (ve znění pozdějších předpisů). Daný zákon zavádí do právního řádu Slovenska nový pojem „aproximační nařízení“. Představme si zde nejdůležitější ustanovení daného zákona:

- § 2, odstavec 1: „Vláda Slovenskej republiky je oprávnená vydávať aproximačné nariadenia podľa Európskej dohody o pridružení uzatvorenej medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej a na vykonanie niektorých medzinárodných zmlúv v oblasti a) colného práva, b) bankového práva, c) vedenia účtov a daní obchodných spoločností, d) duševného vlastníctva, e) ochrany pracovníkov na pracovisku, f) finančných služieb, g) ochrany spotrebiteľa, h) technických predpisov a noriem, i) využitia jadrovej energie, j) dopravy, k) pôdohospodárstva, l) životného prostredia, m) voľného pohybu pracovníkov.“
- § 2, odstavec 2: „Aproximačným nariadením nemožno upravovať medze základných práv a slobôd, štátny rozpočet a ďalšie veci, ktoré podľa Ústavy Slovenskej republiky upravujú alebo majú upraviť zákony. Aproximačné nariadenie nemožno vydať ani vtedy, ak by sa jeho prijatím mal vytvoriť nový štátny orgán.“
- § 3, odstavec 1: „Aproximačným nariadením podľa tohto zákona možno ukladať povinnosti.“
- § 3, odstavec 3: „Z aproximačného nariadenia musí vyplývať, že ide o nariadenie podľa tohto zákona. Aproximačným nariadením možno prevziať texty príloh právne záväzných

⁴ Pripomínáme, že článok 7, odstavec 2 Ústavy Slovenskej republiky rieši medzinárodné smlouvy, ktorými Slovenská republika prenáša svoje pravomoci na Evropskú úniu.

aktov Európskych spoločenstiev a Európskej únie odkazom na právne záväzné akty, najmä ak tieto texty príloh obsahujú vzory tlačív, zoznamy inštitúcií alebo technické údaje.“

- § 3, odstavec 4: „V prílohe aproximačného nariadenia musí byť uvedené presné označenie vykonávaného právneho aktu Európskych spoločenstiev a Európskej únie alebo vykonávanej medzinárodnej zmluvy a údaj o tom, kde sú tieto právne akty uverejnené alebo kde boli oznámené.“
- § 3, odstavec 5: „Všeobecná časť dôvodovej správy k aproximačnému nariadeniu musí obsahovať doložku zlučiteľnosti návrhu aproximačného nariadenia s právom Európskej únie a tabuľku zhody návrhu aproximačného nariadenia s právom Európskej únie.“

Z výše uvedených ustanovení plyne, že slovenská právni úprava obsahuje nástroj, ktorý umožňuje rýchlejšiu transformáciu smerníc EU do právniho rádu a v zásade dovoľuje prevziať smernice v podobe, ak je schválila EU, a to pomerně u veľkého počtu oblastí (věcné působnosti).⁵ Stálo by proto za úvahu, zda podobnou úpravu nezavést i v České republice. Povinnost transformovat směrnice do právníh řádů členské země plyne z příslušných smluv EU. Jak se konstatuje v úvodu tohoto textu, členské země nemají možnost se této povinnosti vyhnout. Je-li k transformaci směrnice nutnost přijetí zákona, je rozhodovací moc parlamentu velmi omezena – nemůže přijmout zákon, který by upravoval danou problematiku proti duchu směrnice. Samozřejmě, pokud směrnice stanoví nějaké minimální požadavky, jak má být daná problematika řešena (např. minimální požadavky v oblasti ochrany spotřebitele), může být domácí právní úprava přísnější než tyto minimální požadavky. Rozhodně však nelze přijmout zákon, který stanoví tyto požadavky v menším rozsahu, než požaduje směrnice, respektive v rozporu s tím, co požaduje směrnice. Parlament při přijímání zákona transformujícího směrnice může projevit jen omezenou vůli, a je tedy otázkou, zda je důstojné, aby směrnice byly projednávány v tomto orgánu. Samozřejmě lze namítat, že svobodná vůle parlamentu je omezena i jinak – např. dokumenty o lidských právech. Nicméně daná omezení jsou fundamentálního charakteru – týkají se postavení, svobod a práv lidí, definují, které oblasti a jakými způsoby lze prostřednictvím zákonů (a případně dalších norem přijímaných parlamenty) upravovat. Omezení, která plynou ze směrnic EU, jsou mnohem techničtějšího charakteru, omezují parlament ve specifických oblastech a de facto jasně určují, jak má parlament rozhodnout. V takovém případě se aproximační nařízení jeví jako forma, která nezatěžuje parlament detailními otázkami a nechává mu prostor pro rozpravu, ve které může svou svobodnou vůli vskutku projevit. Čas ušetřený tím, že by odpadlo přijímání zákonů, které transformují již přijaté (tedy již účinné) směrnice EU, by bylo možno věnovat rozpravě o navrhovaných aktech EU, tedy o dokumentech, jež ještě nevstoupily v účinnost, kde by parlament jako orgán zastupitelské demokracie mohl jasně deklarovat pozici České republiky k danému návrhu. Pokud si některé subjekty stěžují, že právo EU je příliš detailní, že vede k nadměrné regulaci, tak právě diskuse nad navrhovanými akty, kde lze ještě dosáhnout úpravy těchto aktů, jsou vhodnějším způsobem než diskuse nad akty, které parlament už musí přijmout v podobě stanovené EU.

Zdůrazněme, že zákon č. 19/2002 Z.z. stále ponechává Národní radě Slovenské republiky významné možnosti. Konkrétně se jedná o následující:

- „Vláda Slovenskej republiky informuje Národnú radu Slovenskej republiky polročne o aproximačných nariadeniach vydaných podľa tohto zákona v uplynulom období a o ďalšom zámere ich prijímania. Informácia musí byť písomná, musí obsahovať zoznam vydaných aproximačných nariadení, prehľad aproximačných nariadení podľa ďalšieho zámeru ich prijímania a musí byť doručená Národnej rade Slovenskej republiky do konca mesiaca nasledujúceho po skončení príslušného kalendárneho polroka.“

⁵ Další detaily k aproximačním nařízením lze najít např. ve Svák a kol. (2012).

- „Národná rada Slovenskej republiky môže po prerokovaní informácie požiadať vládu Slovenskej republiky, aby právnu úpravu navrhovanú vo forme aproximačného nariadenia predložila ako vládny návrh zákona.“

Je ale pravdou, že Národní rada Slovenské republiky svoji pravomoc požádat vládu, aby místo aproximačního nařízení předložila zákon, nevyužívá. Národní rada doposud brala informace vlády na vědomí a vládu k danému kroku nevyzvala.

4. Národní parlamenty a návrhy nových směrnic

Tato kapitola se bude věnovat úloze národních parlamentů při projednávání návrhů směrnic. Role parlamentů plyne z Protokolu č. 1 o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii, připojeného k SEU a SFEU. Tento protokol mimo jiné konstatuje:⁶

- „Návrhy legislativních aktů zasílané Evropskému parlamentu a Radě se postupují vnitrostátním parlamentům. Pro účely tohoto protokolu se „návrhem legislativního aktu“ rozumějí návrhy Komise, podněty skupiny členských států, podněty Evropského parlamentu, žádosti Soudního dvora, doporučení Evropské centrální banky nebo žádosti Evropské investiční banky za účelem přijetí legislativního aktu.“
- „Vnitrostátní parlamenty mohou zaslat postupem uvedeným v Protokolu o používání zásad subsidiarity a proporcionality předsedům Evropského parlamentu, Rady a Komise odůvodněné stanovisko k tomu, zda je návrh legislativního aktu v souladu se zásadou subsidiarity.“
- „Mezi okamžikem, kdy je návrh legislativního aktu zpřístupněn vnitrostátním parlamentům v úředních jazycích Unie, a okamžikem, kdy je zařazen na předběžný pořad jednání Rady ke svému přijetí nebo k přijetí postoje v rámci legislativního postupu, musí uplynout lhůta osmi týdnů. Výjimky jsou možné v případě naléhavosti, přičemž se důvody pro ně uvedou v aktu nebo postoji Rady. Kromě náležitě odůvodněných naléhavých případů nesmí v průběhu těchto osmi týdnů dojít k žádné dohodě o daném návrhu legislativního aktu. Kromě náležitě odůvodněných naléhavých případů musí mezi zařazením návrhu legislativního aktu na předběžný pořad jednání Rady a přijetím postoje uplynout lhůta deseti dní.“

V České republice jsou pravomoci národního parlamentu při projednávání návrhů aktů EU řešeny v zákoně o jednacím řádu Poslanecké sněmovny a v zákoně o jednacím řádu Senátu. V případě zákona o jednacím řádu Sněmovny je nejdůležitější § 109a. Z jeho ustanovení vyjímáme:

- „Vláda předkládá Sněmovně prostřednictvím výboru pro evropské záležitosti návrhy aktů Evropské unie. Vláda předkládá k návrhům uvedeným v předchozí větě své předběžné stanovisko. Vláda je povinna Sněmovně předkládat právní akty Evropských společenství a Evropské unie, a to ve stejné době, v jaké jsou předloženy Radě Evropské unie (dále jen „Rada“). Vláda předkládá i jiné návrhy aktů a dokumentů Evropských společenství a Evropské unie, pokud o tom rozhodne nebo pokud si jejich předložení vyžádá Sněmovna nebo její orgány. Návrhy aktů a jiných dokumentů Evropské unie projednává bez zbytečného odkladu výbor pro evropské záležitosti na základě předběžného stanoviska vlády. Výbor pro evropské záležitosti může takový návrh postoupit jinému věcně příslušnému výboru a zároveň může určit termín, do kterého má být návrh projednán.“
- „Předseda výboru pro evropské záležitosti nebo předseda věcně příslušného výboru postoupí usnesení ve věci návrhu aktů, personálních nominací do orgánů Evropské unie a jiných dokumentů podle odstavce 2 předsedovi Sněmovny a zároveň může do 8 dnů od

⁶ Citace je převzata z www.euroskop.cz.

přijetí tohoto usnesení požádat předsedu Sněmovny o jeho zařazení na pořad nejbližší schůze Sněmovny. O zařazení tohoto usnesení na pořad schůze Sněmovny může požádat i vláda. Usnesení podle předchozích vět se doručí všem poslancům nejméně 24 hodin před jeho projednáváním ve Sněmovně.“

- „Usnesení Sněmovny nebo usnesení výborů... ve věci návrhu aktů a jiných dokumentů Evropské unie jsou zasílána vládě, která je zohlední při formulaci svého stanoviska pro jednání v orgánech Evropských společenství a Evropské unie.“
- „Pokud usnesení Sněmovny nebo usnesení výboru... obsahuje včas přijaté a odůvodněné stanovisko uvádějící, že návrh aktu Evropské unie porušuje zásadu subsidiarity, postoupí předseda Sněmovny usnesení neprodleně vládě, předsedovi Senátu, předsedovi Evropského parlamentu, předsedovi Rady a předsedovi Evropské komise.“
- „Schůze výboru pro evropské záležitosti, resp. výboru, který projednává návrhy..., se mohou účastnit všichni poslanci Evropského parlamentu zvolení za Českou republiku.“
- „Před jednáním Rady, na jehož pořadu jsou zařazeny návrhy aktů nebo jiných dokumentů EU, je člen vlády povinen dostavit se na jednání výboru pro evropské záležitosti, jestliže o to výbor požádá, a podat informace týkající se postoje, který k dané problematice projednávané v Radě zaujme Česká republika. Člen vlády na jednání výboru rovněž doplní informace či podá vysvětlení k návrhům aktů nebo jiných dokumentů Evropské unie, byla-li k tomu vláda vyzvána předchozím usnesením tohoto výboru.“

Jednací řád Senátu řeší úlohu tohoto orgánu při projednávání návrhů aktů EU v § 119a až § 119s zákona o jednacím řádu Senátu. Z daných ustanovení vyjímáme:

- „Senát dále jedná o návrzích závazných opatření orgánu Evropské unie, aktuálních informacích a stanoviscích vlády k legislativním aktům či jiným dokumentům Evropské unie, včetně informací o stavu jejich projednávání, které mu předkládá vláda ze své iniciativy nebo na žádost Senátu či jeho výboru pověřeného projednáváním návrhu legislativních aktů a závazných opatření orgánů Evropské unie (dále jen „pověřený výbor“).“
- „Pověřený výbor vede evidenci návrhů legislativních aktů a závazných opatření orgánů Evropské unie, jakož i dokumentů postoupených Senátu přímo těmito orgány, kterou zpřístupňuje ostatním orgánům Senátu a senátorům.“
- „Poslanci Evropského parlamentu zvolení v České republice se mohou účastnit schůzí pověřeného výboru s hlasem poradním; mohou se k projednávané věci vyjádřit a podávat k ní návrhy.“
- „Pověřený výbor rozhodne do 5 pracovních dnů od doručení na návrh svého předsedy, zda návrh legislativního aktu vezme bez projednání na vědomí. Pro projednání návrhu legislativního aktu, který pověřený výbor nevzal bez projednání na vědomí, určí předseda pověřeného výboru zpravodaje z řad členů pověřeného výboru; tím je zahájeno projednávání návrhu legislativního aktu. O této skutečnosti vyrozumí předseda pověřeného výboru předsedu Senátu, který ji sdělí vládě.“
- „Zahájení projednávání návrhu legislativního aktu je překážkou účasti člena vlády na rozhodování orgánu Evropské unie o tomto návrhu. To neplatí, neukončí-li Senát jednání o návrhu legislativního aktu ve lhůtě, která podle práva Evropské unie musí uplynout mezi zpřístupněním návrhu legislativního aktu parlamentům členských států v úředních jazycích Evropské unie a jeho zařazením na předběžný pořad jednání Rady.“
- „Pověřený výbor může požádat vládu nebo její členy o informaci k projednávanému návrhu legislativního aktu, informaci vláda nebo její členové poskytnou nejpozději do 14 dnů od doručení žádosti pověřeného výboru.“
- „Pověřený výbor může požádat orgán Senátu, který by byl věcně příslušný, jednalo-li by se o návrh zákona, o stanovisko k projednávanému návrhu legislativního aktu ve lhůtě dohodnuté předsedou pověřeného výboru s předsedou dožádaného orgánu.“

- „Pověřený výbor rozhodne na návrh svého předsedy, zda návrh závazného opatření orgánů Evropské unie přijímaného v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky (dále jen „návrh rozhodnutí“) vezme bez projednání na vědomí. Pro projednání návrhu rozhodnutí, který pověřený výbor nevezl bez projednání na vědomí, určí předseda pověřeného výboru zpravodaje z řad členů pověřeného výboru. Pověřený výbor může požádat vládu nebo její členy o informaci k projednávanému návrhu rozhodnutí. Informaci vláda nebo její členové poskytnou bez zbytečného odkladu po doručení žádosti pověřeného výboru.“
- „Senát jedná o návrhu legislativního aktu nebo o návrhu rozhodnutí tehdy, navrhne-li to pověřený výbor, anebo navrhne-li to písemně předsedovi Senátu před přijetím závěrečného usnesení pověřeného výboru nejméně 17 senátorů; o takovém návrhu předseda Senátu neprodleně informuje předsedu pověřeného výboru. Pro zahájení schůze svolané z podnětu nejméně 17 senátorů platí § 119f odst. 3 věta třetí obdobně. Senát může rozhodnout, že návrh legislativního aktu nebo návrh rozhodnutí bere na vědomí, nebo se k němu může vyjádřit. Předseda Senátu informuje o výsledku jednání Senátu bezodkladně vládu.“

Na Slovensku (které má, jak již bylo uvedeno výše, pouze jednokomorový parlament) je daná problematika řešena jednak v ústavním zákoně č. 397/2004 Z.z. o spolupráci Národní rady Slovenské republiky a vlády Slovenska v záležitostech týkajících se Evropské unie a dále v zákoně č. 350/1996 Z.z. o jednacím řádu Národní rady Slovenské republiky. Podívejme se nejprve na ústavní zákon č. 397/2004 Z.z. Ten mj. stanoví:

- Článek 1, odstavec 1: „Vláda Slovenskej republiky (ďalej len vláda) alebo poverený člen vlády predkladá Národnej rade Slovenskej republiky návrhy právne záväzných aktov a iných aktov Európskych spoločenstiev a Európskej únie, o ktorých budú rokovať zástupcovia vlád členských štátov Európskej únie, a informuje ju o ostatných záležitostiach súvisiacich s členstvom Slovenskej republiky v Európskych spoločenstvách a Európskej únii.“
- Článek 1, odstavec 2: „Vláda alebo poverený člen vlády predkladá Národnej rade Slovenskej republiky v dostatočnom časovom predstihu návrh stanoviska Slovenskej republiky k návrhom aktov podľa odseku 1, ktorého súčasťou je najmä odhad ich vplyvu a dosahu na Slovenskú republiku.“
- Článek 2, odstavec 1: „Národná rada Slovenskej republiky môže schvaľovať stanoviská Slovenskej republiky k návrhom právne záväzných aktov a iných aktov Európskych spoločenstiev a Európskej únie, o ktorých sa rozhoduje na úrovni zástupcov vlád členských štátov Európskej únie.“
- Článek 2, odstavec 2: „Národná rada Slovenskej republiky môže zákonom poveriť výkonom pôsobnosti podľa odseku 1 jej výbor.“⁷
- Článek 2, odstavec 3: „Národná rada Slovenskej republiky môže schvaľovať stanoviská Slovenskej republiky aj k ďalším záležitostiam Európskej únie, ak ju o to požiada vláda alebo najmenej pätina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.“
- Článek 2, odstavec 4: „Ak Národná rada Slovenskej republiky schváli návrh stanoviska Slovenskej republiky, člen vlády je týmto stanoviskom viazaný pri zastupovaní Slovenskej republiky v príslušnom orgáne Európskych spoločenstiev a Európskej únie. Ak sa Národná rada Slovenskej republiky nevyjadrí k návrhu stanoviska Slovenskej republiky do dvoch týždňov od jeho predloženia alebo ak Národná rada Slovenskej republiky neschváli návrh stanoviska Slovenskej republiky a zároveň neschváli v danej veci iné stanovisko, člen vlády je viazaný návrhom stanoviska Slovenskej republiky.“

⁷ Tímto výborem je výbor pro evropské záležitosti.

- Článok 2, odstavec 5: „Člen vlády sa môže od stanoviska Slovenskej republiky alebo od návrhu stanoviska podľa odseku 4 odchyliť len v nevyhnutnom prípade a so zreteľom na záujmy Slovenskej republiky; v takom prípade je povinný o tom bezodkladne informovať Národnú radu Slovenskej republiky a takýto postup odôvodniť. Člen vlády môže požiadať Národnú radu Slovenskej republiky o zmenu stanoviska Slovenskej republiky.“
- Článok 2, odstavec 6: „Národná rada Slovenskej republiky najmenej raz za rok, na základe správy podanej vládou, rokuje o záležitostiach súvisiacich s členstvom Slovenskej republiky v Európskych spoločenstvách a Európskej únii a schvaľuje odporúčania pre vládu v nasledujúcom období.“

Ačkoliv výše rozebíraný ústavní zákon č. 397/2004 Z.z. předpokládá, že na jeho základě bude vydán prováděcí speciální zákon, na Slovensku k vydání žádného speciálního prováděcího zákona nedošlo. Role parlamentu u návrhů evropských aktů proto definuje pouze zákon č. 350/1996 Z.z. o jednacím řádu Národní rady Slovenské republiky. Ten zejména definuje postavení výboru pro evropské záležitosti:

- § 58a, odstavec 1: „Národná rada volí predsedu a členov výboru pre európske záležitosti na základe princípu pomerného zastúpenia politických strán a politických hnutí, za ktoré boli poslanci zvolení do národnej rady v príslušnom volebnom období.“
- § 58a, odstavec 2: „Za každého člena výboru pre európske záležitosti národná rada zvolí náhradného člena výboru (ďalej len náhradný člen). Náhradný člen sa môže zúčastniť na schôdzi výboru pre európske záležitosti za člena výboru na základe oznámenia člena výboru predsedovi výboru alebo podpredsedovi výboru. V tomto prípade sa náhradný člen započítava do počtu prítomných členov výboru (§ 52 ods. 2) a má na schôdzi výboru pre európske záležitosti právo hlasovať. Ak sa zúčastňuje na schôdzi výboru pre európske záležitosti spolu s členom výboru, ktorého je náhradným členom, alebo bez oznámenia člena výboru o účasti náhradného člena, náhradný člen sa nezapočítava do počtu prítomných členov výboru a nemá právo hlasovať. Náhradný člen za predsedu výboru alebo podpredsedu výboru pre európske záležitosti sa na schôdzi výboru zúčastňuje ako člen výboru.“
- § 58a, odstavec 3: „Výbor pre európske záležitosti a) prerokúva návrhy právnych aktov Európskej únie, návrhy na postup podľa Zmluvy o Európskej únii, návrhy legislatívnych iniciatív Európskej únie a návrhy na postup podľa Zmluvy o fungovaní Európskej únie, o ktorých budú rokovať príslušné orgány Európskej únie, b) schvaľuje stanoviská Slovenskej republiky k návrhom podľa písmena a), o ktorých budú rokovať príslušné orgány Európskej únie, c) posudzuje súlad návrhov legislatívnych aktov Európskej únie so zásadou subsidiarity...“
- § 58a, odstavec 4: „Národná rada si môže vyhradiť rozhodnutie o záležitostiach podľa odseku 3 písm. a) a b).“
- § 58a, odstavec 6: „Poverený člen vlády je povinný zúčastniť sa na rokovaní výboru pre európske záležitosti a informovať výbor o návrhoch podľa odseku 3 písm. a) a podávať bezodkladne informácie o výsledku rokovaní orgánov, ktorých je členom.“
- § 58a, odstavec 7: „Poslanci Európskeho parlamentu, ktorí boli zvolení na území Slovenskej republiky..., sa môžu zúčastniť na rokovaní výboru pre európske záležitosti a majú právo sa vyjadrovať o prerokúvanej veci.“
- § 58a, odstavec 8: „Vláda alebo poverený člen vlády bezodkladne po doručení predkladá výboru pre európske záležitosti návrhy podľa odseku 3 písm. a), o ktorých budú rokovať príslušné orgány Európskej únie. Vláda alebo poverený člen vlády najneskôr štyri týždne po obdržaní návrhu právneho aktu a návrhu legislatívneho aktu predkladá výboru pre európske záležitosti predbežné stanovisko k tomuto návrhu; predbežné stanovisko obsahuje najmä stručnú informáciu o obsahu a cieľoch návrhu, o druhu a časovom priebehu rozhodovacieho procesu v Európskej únii, o súlade návrhu so zásadou

subsidiarity a hodnotenie vplyvu a dosahu návrhu na Slovenskú republiku z pohľadu politického, legislatívneho, ekonomického, sociálneho a environmentálneho.“

- § 58a, odstavec 9: „Vláda alebo poverený člen vlády v dostatočnom časovom predstihu predkladá výboru pre európske záležitosti návrh stanoviska Slovenskej republiky k návrhom podľa odseku 3 písm. a).“
- § 58a, odstavec 10: „Člen vlády môže požiadať výbor pre európske záležitosti o zmenu stanoviska Slovenskej republiky.“
- § 58a, odstavec 11: „Ak člen vlády uplatní iné stanovisko, ako je uvedené v odseku 3 písm. b), bezodkladne podá výboru pre európske záležitosti vysvetlenie a odôvodnenie svojho postupu.“

Pokud srovnáme českou a slovenskou právnú úpravu z hľadiska zapojení národných parlamentů při přijímání legislativních aktů EU, je nutno konstatovat, že slovenská právní úprava je podrobnější. V Česku zejména absentuje jakýkoliv speciální zákon, který by upravil spolupráci parlamentu a vlády. Jednací řády Poslanecké sněmovny a Senátu sice umožňují těmto orgánům vyjadřovat se k návrhům aktů EU, názor daných orgánů ale není závazný, respektive vláda se může relativně snadno od tohoto názoru odchýlit.⁸ Na Slovensku je manévrovací prostor vlády omezenější – vláda je při jednání v EU (tj. zejména na úrovni Rady)⁹ vázána názorem Národní rady. Člen vlády, který zastupuje Slovensko v orgánech EU (v Radě), se sice může od názoru Národní rady odchýlit, musí ale přitom respektovat zájmy Slovenska. Jednací řád slovenského parlamentu dále přesněji vymezuje postavení, složení a další otázky výboru pro evropské záležitosti. Slovenská právní úprava by zde mohla být inspirací pro případné změny v českém právním řádu. Pokud vyjdeme ze znění předpisů tvořících český ústavní pořádek,¹⁰ je zřejmé, že moc zákonodárná v politickém systému hraje stěžejní úlohu a tato úloha by měla být zřejmá i v otázkách, kdy se naši zástupci podílí na spouřozhodování o otázkách, ve kterých Česká republika přenesla své pravomoci na EU.

Zdůrazněme přitom, že si neděláme iluze, že zástupci České republiky vzhledem k počtu obyvatel ČR, její ekonomické síle a dalším faktorům (včetně pravidel hlasování v EU) mohou hrát v rámci rozhodování EU nějakou podstatnější úlohu. I přes danou skutečnost ale platí, že pokud budou zástupci České republiky v EU vycházet z názorů, které reprezentují zástupci lidu zvolení ve svobodných a demokratických volbách, jsou tyto názory legitimnější. Pokud by navíc došlo k tomu, že Parlament České republiky se bude věnovat ve svém jednání více návrhům aktů EU, tedy dokumentům, které lze ještě ovlivnit, je možné, že se zvýší zájem občanů, respektive subjektů dotčených příslušným návrhem, o danou diskusi.

⁸ Připomínáme, že podle § 109a, odstavce 5 zákona o jednacím řádu Sněmovny platí: „Usnesení Sněmovny nebo usnesení výborů, v případech podle odstavce 4, ve věci návrhu aktů a jiných dokumentů Evropské unie jsou zasílána vládě, která je zohlední při formulaci svého stanoviska pro jednání v orgánech Evropských společenství a Evropské unie.“ Jednací řád Senátu potom problematiku, jak se vláda má postavit ke stanovisku Senátu nebo jeho výboru, vůbec neupravuje.

⁹ Rada se skládá z ministrů členských států, pod které spadá příslušná oblast (např. ministrů zemědělství), jež má být v EU řešena.

¹⁰ Jedná se zejména o následující ustanovení.

Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů):

- Článek 2, odstavec 1: „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“
- Článek 5: „Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.“
- Článek 6: „Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.“

Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů):

- Článek 4, odstavec 1: „Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.“

5. Závěr

Přestože Česká republika a Slovenská republika mají za sebou existenci společného státu, a tedy i společných právních předpisů, naše analýza ukazuje, že po rozpadu federace zvolily tyto země v otázce transformace práva EU (zejména směrnic) poněkud odlišné přístupy. Slovenské úpravy přitom mohou být pro Českou republiku inspirativní. Zejména se jedná o možnost transformovat směrnice EU formou tzv. aproximačních nařízení. Tato forma dovoluje rychlejší transformaci již účinných směrnic. Platí, že pokud je k transformaci směrnice nutnost přijetí zákona, je svobodná vůle parlamentu výrazně omezena – zákonodárci nemohou přijmout znění, které je v rozporu se směrnicí. Je proto otázkou, zda by se parlament spíše než zákony, u kterých je často jeho hlasování redukováno na možnosti, které mu směrnice umožňují, neměl více zabývat návrhy směrnic, kde může projevit svou svobodnou vůli. Aby tato vůle byla zřetelně artikulována v orgánech EU, je ovšem nutné, aby byly jasné stanoveny vztahy mezi oběma komorami českého parlamentu a vládou, respektive zástupci vlády v orgánech EU (zejména v Radě), včetně otázek, zda jsou názory parlamentu pro zástupce vlády závazné, kdy se zástupci vlády mohou od názoru parlamentu odchýlit apod. Inspirací zde rovněž může být slovenská úprava. Případná nová česká úprava sice samozřejmě bude muset respektovat skutečnost, že v České republice je na rozdíl od Slovenska dvoukomorový parlamentní systém, takže bude muset řešit i otázky nesouladu názorů obou komor parlamentu, přes danou odlišnost však lze ze slovenské úpravy vyjít.

Literatura a prameny

1. Láštic, E. (2001): *Inštitút referenda v ústavnom systéme Slovenskej republiky*. In: Horná, D., Malíková, Ľ. (eds.): *Demokracia a právny štát v kontexte rozvoja politickej vedy*. Bratislava: Slovenské združenie pre politické vedy, s. 80-94
2. Svák, J. a kol. (2012): *Teória a prax legislatívy*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola
3. Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V. (2010): *České právní dějiny*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk